
Helsingin katuvihreän hoitoluokitus

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maisemasuunnittelu

Lepaa, 26.2.2010

Inkeri Salo

Koulutusohjelma maisemasuunnittelu
Paikkakunta Lepaa

Työn nimi Helsingin kaupungin katuvihreän hoitoluokitus

Tekijä Inkeri Salo

Ohjaava opettaja Heikki Peltoniemi

Hyväksytty _____ . _____ .20 _____

Hyväksyjä

LEPAA
Maisemasuunnittelu

Tekijä Inkeri Salo **Vuosi** 2010

Työn nimi Helsingin katuvihreän hoitoluokitus

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö pohjautuu Helsingin kaupungin rakennusviraston katu- ja puisto-osaston ylläpitotoimiston toimeksiantoon ja tekijän erikoisharjoitteluun kesällä 2009. Tavoitteena oli kehittää yhdessä työryhmän kanssa katuvihreälle oma hoitoluokitus ja aloittaa katuviheralueiden luokittaminen luodun hoitoluokituksen pohjalta.

Helsingin kaupungin rakennusviraston katu- ja puisto-osaston ylläpitotoimisto on todennut tarpeelliseksi kehittää katuvihreän hoitoluokituksen siirtyttyään tilaamaan ylläpitoa tuotteistukseen perustuen. Katuvihreän hoitoluokituksen avulla mm. määritetään hoidon taso katuviheralueille, helpotetaan kadun kasvillisuuden ylläpidon tilaamista ja hallitaan katualueella kasvavan kasvillisuuden pinta-aloja ja määriä.

Opinnäytetyössä on perehdytty katuvihreän hoitoluokituksen kehittämisen prosessiin ja Helsingin katuviheralueiden hoitoluokittamistyön vaiheisiin. Aineistona on käytetty alan julkaisuja, lehtiartikkeleita, haastatteluja, tiedonantoja, Helsingin kaupungin rakennusviraston omia ohjeistuksia, linjauksia sekä julkaisuja.

Katuvihreän hoitoluokitukseen valittiin kahdeksan hoitoluokkaa, joiden kehittämisessä hyödynnettiin valtakunnallista viheralueiden hoitoluokitusta. Helsingin katuviheralueet luokitettiin luodun hoitoluokituksen perusteella yleisten alueiden rekisteriin ilmakuvia, maastokäyntejä, valokuvia, kantakarttaa, opaskarttaa sekä suunnitelmia apuna käyttäen. Joulukuussa 2009 lähes koko Helsingin katuviheralueet oli viety hoitoluokkiin. Jatkossa hoitoluokituksen toimivuutta on seurattava ja alueita tarpeen tullen luokitettava uudelleen.

Avainsanat

viheralueiden ylläpito, hoitoluokitus, katuviheralue

Sivut 50 s. + liitteet 8 s.

Lepaa
Bachelor of landscape designing
Option

Author

Inkeri Salo

Year 2010

Subject of Bachelor's thesis Classification for maintenance of street green

ABSTRACT

This thesis is about classification for the maintenance of green areas in the streets of Helsinki. It is commissioned by the city of Helsinki and based on the author's internship in the maintenance office in the summer of 2009. The aim of the thesis has been to evolve the classification for the maintenance of street green areas and apply that classification in Helsinki.

There is a need for the maintenance classification of street green in Helsinki. This classification is based on the national classification for the maintenance of green areas in general and it should work with same principles.

Eight classes have been chosen for the maintenance of street green. The main classifying process is done by applying the register system of the city of Helsinki, maps, airphotos and plans.

As a result the classification is created and the classifying of streets has begun. In the future, further development of the classification might be needed.

Keywords maintenance of green areas, classification, street green

Pages 50 p. + appendices 8 p.

Tutkimuksessa käytettävien käsitteiden selitykset

viheralue; kaavan mukaan puistoiksi luokiteltu alue

katuviherä ; kaavan mukaan katualueella kasvava kasvillisuus

katuviheralue ; kaavan mukaan katualueella sijaitseva kasvillisuusalue

hoitoluokitus; kohteen laatutason määrittelevä luokitusjärjestelmä

hoitoluokittaminen ; kohteen luokittelu

näkemäalue; (määrätty) näköesteetön alue

istutuskaisa ; kaavan mukaan katualueella sijaitseva kasvillisuudelle varattu alue

vapaa korkeus ; maan pinnasta kohtisuoraan ylöspäin esteistä vapaana pidettävä alue

vapaa leveys; leveyssuunnassa esteistä vapaana pidettävä alue

koristeistutus; esteettisten arvojen takia istutettu kasviryhmä, tavallisimmin kausikasvi- tai perennaistutus

hoito ; toimintaa, jolla säilytetään kohteen käytettävyyteen ja toimivuuteen vaikuttavat olosuhteet

kunnossapito ; toimintaa, jolla säilytetään kohteen ominaisuudet ja latutaso

ylläpito ; hoito ja kunnossapito

ylläpito ; hoito ja kunnossapito

puun rakenneleikkaus ; leikkaus, joka tehdään puulle toivotun muodon ja rekenteen saavuttamiseksi

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	1
2. KATUTILA JA KATUVIHREÄ	3
2.1 Katuvihreän historiaa	3
2.2 Katuvihreän merkitys ja rooli.....	5
2.2.1 Ympäristön aistiminen liikuttaessa.....	7
2.3 Katuvihreän ylläpito.....	7
2.3.1 Katutila kasvillisuuden kasvuympäristönä.....	9
2.3.2 Katupuut	10
2.3.3 Pensaat, perennat ja köynnökset katualueella.....	12
2.3.4 Nurmet.....	14
2.3.5 Ryhmäkasvit	14
3. HELSINGIN KAUPUNGIN RAKENNUSVIRASTO	15
3.1 Katu- ja puisto-osasto.....	15
3.2 Tilaja – tuottaja -malli	16
3.3 Ylläpidon tuotteistaminen	16
TUOTERAKENNE.....	17
3.4 Katuvihreän ylläpito Helsingissä	17
4. HOITOLUOKITUS.....	18
4.1 Katuvihreän hoitoluokituksen tavoite	19
4.2 Hoitoluokituksen kehittämisprosessi	20
4.3 Katuvihreän hoitoluokat.....	22
4.3.1 Rakennetut katuviheralueet	23
4.3.2 Avoimet katuviheralueet.....	28
4.3.3 Metsäiset katuviheralueet	30
5. HOITOLUOKITTAMISEN TYÖVAIHEET.....	32
5.1 Hoitoluokittamisen työvälineet	33
5.2 Työvaiheet.....	34
5.3 Luokittamisen periaatteet	35
5.4 Hoitoluokittamisessa ilmenneet vaikeudet.....	35
5.4.1 Esimerkki Herttoniemi	39
5.4.2 Esimerkki Kulosaari ja Mustikkamaa.....	41
6. POHDINTA.....	45
6.1 Katuvihreän hoitoluokituksen jatkokehittäminen ja seuranta	45
6.2 Ylläpidon huomioiminen suunnitteluvaiheessa	46
6.3 Katuvihreän hoitoluokituksen vaikutukset.....	46
7. LÄHTEET	48

1. JOHDANTO

Vihreydellä ja kasvillisuudella on uskottu olevan positiivinen vaikutus ihmisen mielenterveyteen. Viime vuosikymmeninä tälle uskomukselle on saatu myös tieteellistä näyttöä (Rappe E., Lindén L & Koivunen T. 2003, 22). Kaupunkiympäristössä puistoilla ja katuvihreällä on erityinen merkitys niin asukkaille kuin vierailijoillekin. Etenkin rakennetussa ympäristössä viheralueet vaativat suunnitelmallisuutta ulkonäön, rakentamisen, käytön ja hoidon osalta. Kaikki viheralueet katuvihreä mukaan lukien vaativat säännöllistä ylläpitoa.

Katuvihreäksi määritellään kaikki kaavan mukaan katualueella kasvava kasvillisuus, tyypillisimpinä nurmet, puut ja pensasistutukset. Kadun kasvillisuus vaikuttaa muiden viheralueiden tavoin oleellisesti katujen ja koko kaupungin yleisilmeeseen. Katuvihreä on kuitenkin huomioitu suunnittelun, rakentamisen tai hoidon osalta vähemmän kuin esim. aukioiden ja puistojen kasvillisuus. Katu- tai liikennevihreä mielletään usein vain katualueiden ja viheralueiden väliin jääviksi kaistaleiksi.

Liikenneviheralueiden suunnitteluun panostamisen myötä myös asiantuntevan hoidon määrittely on tullut ajankohtaiseksi (Peurasuo 2004). Kaduille on määritelty oma ylläpitoluokka, joka ohjeistaa ajoratojen talvihoito- ja puhtaanapitotöitä. Puistoalueille on vastaavasti määritelty oma valtakunnallinen viheralueiden hoitoluokka. Katuvihreälle vastaavaa omaa hoitoluokitusta ei valtakunnallisella tasolla ole luotu. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto 2009) Katuvihreällä on erittäin merkittävä rooli vihreyden ja maiseman luojana niin kaupunkien keskustoissa kuin taajamissakin.

Katuvihreää on yleisesti pidetty vähempiarvoisena kuin puistoja, mutta asenteet ovat alkaneet muuttua ja katuvihreän arvostus kaupunkikuvallisenä tekijänä on kasvanut. Katuympäristön merkitys tärkeänä imagotekijänä on alettu ymmärtää. (Peurasuo 2004) Pentti Peurasuon mukaan kymmenen vuotta sitten Helsingin kaupungilla alkoi katuvihreän suunnittelun ja rakentamisen kehittäminen, kun silloinen katuosasto sai oman viheralan asiantuntijan. (Peurasuo 2009)

Helsingissä puistoiksi kaavoitetut alueet on luokitettu valtakunnallisen viheralueiden hoitoluokitus-oppaan mukaan ja ne hoidetaan valtakunnallisen viherhoidon työselityksen (VHT'05) mukaisesti. Viheralueiden hoitoluokitus ei ole ollut käytössä katuvihreän luokituksessa, eikä katujen oma ylläpitoluokkajärjestelmä ole ohjannut katualueella kasvavan kasvillisuuden hoitoa. Helsingin kaupungin rakennusvirastossa on todettu täsmällisemmän katualueella kasvavan kasvillisuuden hoidon määrittämisen tarve siirryttäessä tilaamaan ylläpitoa ylläpidon tuotteistukseen perustuen. Alueiden hoitoluokitus on keino ohjeistaa ja hallita ylläpidon tasoa.

Muissa Suomen suurimmissa kaupungeissa katuviheralueita hoidetaan yleisimmin viheralueiden hoitoluokituksen mukaan. Mutta esimerkiksi Jy-

väskylän toimijoiden haastatteluun perustuen hoidetaan heillä katuvihreän oman luokituksen mukaan. Toinen vaihtoehto hoitoluokitukselle on ohjeistaa työ aina materiaalin mukaan ympäristö huomioiden. Tällöin materiaalit tulisi olla aina tarkkaan tiedossa, ja tilaaminen olisi hankalaa. Leicesterissa, Englannissa, on lueteltu nurmityypit ja kuinka niitä hoidetaan aina sijainnin mukaan. Tässä järjestelmässä ei ole hoitoluokkia, vaan sijainti katuun nähden kertoo kuinka esimerkiksi alueen nurmet tulee hoitaa. Työt on lueteltu kuukausittain. Helsingissä yleisten alueiden ylläpito perustuu tilaaja-tuottaja –malliin. Tilaaja ja omatuotanto on eriytetty omiksi virastoiksi. Tilaajana toimii rakennusvirasto ja tuottajana Helsingin rakentamispalvelu Stara. Tilaaja määrittelee mitä hoidetaan, milloin ja minkä tasoisesti. Tällainen Leicesterin materiaaliikohtainen ja hoitoluokaton järjestelmä voi olla käytännönläheisempi, mutta erittäin vaikea hallita varsinkin tilaamisen kannalta.

Helsingin kaupungin rakennusviraston katu- ja puisto-osaston ylläpitotoimisto on katsonut tarpeelliseksi hoitoluokittaa katuviheralueet katualueella kasvavan kasvillisuuden lähtökohdista. Hoitoluokitus helpottaa myös eri tavoin ja eri intensiteetillä hoidettavan katuvihreän ylläpidon tilaamista sekä talouden ja toiminnan suunnittelua. Katualueilla kasvava kasvillisuus on luokitettu katuvihreän hoitoluokiksi, jotka on kehitetty rakennusviraston tarpeiden lähtökohdista.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on perehtyä katuvihreän hoitoluokituksen luomisprosessiin ja Helsingin katuviheralueiden hoitoluokittamisen työvaiheisiin.

2. KATUTILA JA KATUVIHREÄ

Kasvillisuus on oleellinen osa niin rakennettua kaupunkiympäristöä kuin luonnonalueita. Elävät kasvit hyödyttävät kaupunkiympäristöä monella tavalla. Kasvit tuottavat happea, sitovat hiilidioksidia ja epäpuhtauksia, tassaavat lämpötilavaihteluja ja vaimentavat tuulta, mikä biologisesti ajateltuna hyödyttää ilmakehää. Ne myös sitovat juuristollaan maata, ehkäisevät kaupunkitulvia, tuovat varjostusta sekä luovat monenlaisille eliöille ympäristön elää. (Katupuuraportti 1999) Myös kaupungissa ihmiset ovat riippuvaisia ekosysteemeistä, niiden tuottamista aineellisista ja aineettomista palveluista. Ihminen hyödyntää jatkuvasti ekosysteemipalveluja kuten vettä, ravintoa ja happea. Luonnon monimuotoisuus säilyy vain ekologisesti toimivassa ympäristössä, jolloin myös ekosysteemipalvelut toimivat. Tämän takia mm. monipuolisten viheralueiden ja pientenkin kohteiden vaaliminen kaupunkiympäristössä on tärkeää. Esimerkiksi tulvien torjunta ja vesien imeytys ovat ekosysteemipalveluja, joita tarvitaan niin maaseudulla kuin kaupunkiooloissakin ja ylläpidetään monimuotoisen ja terveen luonnon avulla. (Heikkonen K. ja Böhling P. 2007, 5 ja 34).

Kasvillisuus vaikuttaa positiivisesti ihmisen mieleen, vaikka emme sitä aina tiedostakaan. Kasvit ovat arkkitehtuurin elementtejä, osa kulttuurihistoriaa, kaupunkikuvaa ja paikallista identiteettiä. Kasvillisuudella on tärkeä rooli kauniin, viihtyisän ja monimuotoisen ympäristön luomisessa. Vehreässä ja viihtyisässä ympäristössä ihmisillä on mahdollisuus elpyä henkisesti ja fyysisesti. Kauniit viheralueet ja istutukset parantavat kaupungin imagoa ja lisäävät viihtyisyyttä sekä asukkaiden että matkailijoiden kannalta. (Tegel S. 2009, 14.) Erilaiset viheralueet tarjoavat virkistysmahdollisuuksia sekä edistävät asukkaiden henkistä ja fyysistä terveyttä (Heikkonen K. ja Böhling P. 2007, 5).

Katualueella kasvavasta kasvillisuudesta käytetään yleisesti termiä katuvihreä, mutta myös nimitystä liikennevihreä käytetään. Suuria liikenneväyliä ja niiden varsia hoitava Tiehallinto taasen puhuu tieympäristön viheralueista ja viherhoidosta. (Viherhoito tieympäristössä 2000, 10) Kaupungissa katualueisiin liittyvät kevytliikennealueet, torit ja aukiot istutuksineen palvelevat myös jalankulkijoita ja pyöräilijöitä sekä tarjoavat paikan levähtämiseen, lyhytaikaiseen oleskeluun jne. (R. Keko 26.11.09, henkilökohtainen tiedonanto). Kontakti katualueella olevaan vihreään on läheisempi kuin esimerkiksi Tiehallinnon liikenneväylillä. Helsingin kaupungin rakennusvirasto käyttää katualueiden kasvillisuudesta katuvihreänimitystä.

2.1 Katuvihreän historiaa

Keskiaikaisissa kaupungeissa kadut olivat kapeita ja mutkittavia. Viheralueita ei juuri ollut. Olemassa oleva kasvillisuus koostui lähinnä yksittäisistä istutetuista tai itsestään itäneistä puista. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto/puisto-osasto 1994, 10.) Katupuut olivat merkittävässä roolissa ja toimivat maamerkkeinä ja kokoontumispaikkoina (Männistö 1999, 10). Keskiajan lopulla kaupunkien muureja alettiin purkaa, koska ne rajoittivat

kaupungin laajenemismahdollisuuksia ja alkoivat käydä puolustuksen kannalta merkityksettömiksi. Purettujen muurien ja vallien tilalle rakennettiin puistokatuja, sillä maa oli huonoa rakennusmaata. Näin useiden eurooppalaisten kaupunkien vanhinta osaa kiertävät kehämäiset puistokatut. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto/puisto-osasto 1994, 10.) Katupuu-kujanteiden suunnittelu kaupunkirakenteessa yleistyi Keski-Euroopassa 1500-luvulta alkaen.

1500-luvulla Italiassa kehittyivät klassiset kaupunkirakennustaiteen ihanteet ja Roomassa alettiin rakentaa julkisten rakennusten yhteyteen hienoja, arkkitehtonisesti yhtenäisiä aukioita. Tuolloin alkoi myös puisto- ja puutarhasuunnittelu kehittyä renessanssin ihanteiden mukaisesti. Vuodelta 1590 peräisin oleva Rooman asemakaava on ensimmäinen koko kaupungin mittaan sovellettu suunnitelma. Tämä barokki-asemakaava perustui suoriin katuakseleihin, jotka yhdistyivät aukioilla säännöllisiksi sommitelmiksi. Rooman katuakselit eivät kuitenkaan vielä sisältäneet bulevardia. Myöhemmin, etenkin Ranskassa, klassisen kaupunkisuunnittelun kehityksessä istutetuista kaduista tuli yksi keskeisimmistä sommitteluaiheista. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto/puisto-osasto 1994, 10.)

Suomeen klassisen kaupunkisuunnittelun ihanteet tulivat 1600-luvulla, minkä seurauksena kaupungeja alttiin muuttua ruutukaavakaupungeiksi, ja uudet kaupungit saivat ruutuasemakaavat. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto/puisto-osasto 1994, 12.) Puistokatuja on suunniteltu Suomessa 1700-luvun puolivälistä saakka. (Männistö 1999, 10.) Erityisesti 1800-luvulla laadittuja asemakaavoja jäsentävät puistokatut ja bulevardit, jotka loivat sekä rakennustaiteellisesti että symbolisesti merkittäviä tiloja. Rakennustaiteellisen kokonaisuuden lisäksi bulevardit miellettiin paloturvallisuutta lisääviksi, sillä tuolloin suomalaiset kaupungit olivat puukaupunkeja. Vielä 1900-luvun alkupuolella puistokatut nähtiin merkittävänä ja moni-ilmeisempinä, mikä on huomattavissa mm. Eliel Saarisen vuonna 1915 laatimista Munkkiniemi-Haaga -suunnitelmista. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto/puisto-osasto 1994, 12.)

1900-luvulla funktionalismin ihannoimisen myötä käytännöllisyys ja toiminnallinen tarkoituksenmukaisuus syrjäyttivät klassisen kaupunkisuunnittelun ihanteet. Ajoneuvoliikenne ja laajenevat kunnallistekniikan järjestelmät alkoivat määrätä kadun mitoitusta, ja vihreyden huomioiminen jäi vähemmälle.

1960-70 luvuilla bulevardien rakentaminen pysähtyi, kun lähiöiden katuverkkoja suunniteltiin käytännöllisestä näkökulmasta taiteellisuuden sijaan. Kadut arvotettiin liikenteellisen merkittävyyden mukaan, ei kaupunkikuvallisen tai symbolisen aseman. Kaavoituksen tehokkuusvaatimukset tekivät katutilasta niin pienen, ettei edellytyksiä bulevardeihin enää ollut. Katuvihreäksi muodostui rakennusten ja kadun välille jäävät luonnontilaiset tonttien osat. Mahdolliset katuistutukset olivat hyvin yksinkertaisia nurmi-, pensas- tai puuistutuksia vailla kaupunkikuvallista suunnittelua.

1970-1980-luvuilla alettiin vaatia kaupunkiympäristöltä viihtyisyyttä ja monikäyttöisyyttä, mikä ilmeni ensimmäisenä vaatimuksena lisätä kasvil-

lisuutta ja istutuksia katualueille. Tämän seurauksena kaduille ja toreille sijoiteltiin istutusastioita ja istutettiin puita jo olemassa olevien katujen hoitamattomille pientareille. Näitä pientareita hoidetaan nykyään vaihtelevasti niittyinä tai nurmina.

Tätä nykyä Helsingin kaupungin rakennusviraston katu- ja puisto-osaston lähtökohta on, että kaikkiin katusuunnitelmiin (ns. yleissuunnitelma) liitetty erillinen maisemointisuunnitelma ja toteutussuunnitelmiin tai rakentamissuunnitelmiin erilliset istutuspiirustukset.

2.2 Katuvihreän merkitys ja rooli

Katuviheralueet suojaavat oikein sijoitettuina saasteilta, pölyltä, ilmavirtauksilta, auringonpaahteelta ja sateilta. Katupuut pystyvät sitomaan huomattavan määrän pienhiukkasia ja hiilidioksidia ja luovat suojaavan lehvästön katujen varsille. Katupuilla on merkittävä vaikutus alueen mikroilmastoon (N.J. Georgi, K. Zfiriadis 2006). Monikerroksisesti istutetut kasvillisuuden suojavyöhykkeet ehkäisevät tehokkaimmin liikenteen hiukkasmaisten epäpuhtauksien leviämistä (Helsingin kaupungin ympäristönsuojelulautakunta 1987, 91). Kasvillisuusmassat voivat toimia melu- ja näkösuojina.

Teiden ja katujen pientareet myös yhdistävät niittyjä, ketoja ja muita viheralueita (Heikkonen K. ja Böhling P. 2007, 35). Ne ovat osa ekologisia verkostoja ja eläinten, hyönteisten ja kasvien luontaisia leviämisteitä. Pienikin katumetsikkö tai oja tarjoaa elinympäristön monille eliöille ja rikastuttaa kaupunkiluontoa. (Ylikotila 2010.) Niiden merkitys ei ole vähäinen, sillä esimerkiksi Helsingissä katuja on yhteensä 1 200 kilometriä. (Heikkonen K. ja Böhling P. 2007, 35). Esimerkiksi Itäväylän varrella on nähtävissä parhaimmillaan kaikkia katualueen kasvillisuustyyppejä, mikä rikastuttaa kaupunkiluontoa ja lisää viihtyvyyttä (Kuva 1).

Kadut ja tiet ovat paljon käytettyjä julkisia tiloja. Sisääntulotie kyltteineen, rakennuksineen ja maamerkkeineen kasvillisuus mukaan luettuna luovat ensimmäisen mielikuvan uudesta paikkakunnasta. Yleiskuva muodostuu katu- ja tienäkymistä ja sen jälkeen vasta muista julkisista tiloista, kuten puistoista. Katualueelle kasvava kasvillisuus saattaa jättää voimakkaan mielikuvan alueesta niin asukkaille kuin vierailijoillekin. Esimerkiksi kukkivien rusokirsikoiden reunustama kuja asuinalueella on vaikuttava näky. (Suomen kunnallisteknillinen yhdistys 1991, 259.) Kadun kaarteessa kukkiva pensas tai kausikasvi-istutus liikenteen jakajassa piristää kadun ilmettä. Katualueiden kasvillisuus, erityisesti puut, luovat myönteisiä mielikuvia. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto 2009, 11) Katuvihreän määrän ja kunnon perusteella voidaan jopa luoda käsitys alueen kokonaisvaltaisesta vihreydestä. Katujen ja teiden tulisikin korostaa paikan ominaispiirteitä. (Suomen kunnallisteknillinen yhdistys 1991, 259.) Se on tärkeä tekijä kotipaikan tunnun muodostajana (Helsingin kaupungin rakennusvirasto 2009, 11).

Siinä missä muidenkin elementtien, katuvihreän suunnittelun, rakentamisen ja ylläpidon lähtökohtana tulee olla ympäröivä maisemarakenne ja

kaupunkikuva. (Suomen kunnallisteknillinen yhdistys 1991, 259.) Katuvihreä on osa koko paikkakunnan viherverkostoa. Tiiviissä kaupunkirakenteessa katuvihreän tämä rooli korostuu entisestään.

Katuvihreä koostuu samoista elementeistä kuin muiden viheralueiden kasvillisuus, mutta sillä on usein eri tehtävät. Katuviheralueilla ei varsinaisesti oleilla, vaan niitä pääsääntöisesti katsellaan. Katuvihreän tehtävä on luoda suojaa tai viihtyisyyttä ja elävyyttä reittien, aukoiden, torien sekä teiden varsille. Katuvihreän avulla voidaan osoittaa ympäristön asema, käyttötarkoitus ja merkitys. Istutusalueet voivat olla koristeelliset ja monipuoliset tai vaatimattomat yksinkertaiset riippuen siitä, millainen kuva alueesta halutaan antaa. Myös maaperän sitominen ja alueiden rajaaminen voivat olla kadulla kasvavalla kasvillisuuden tehtävä. Esimerkiksi luiskissa istutetun kasvillisuuden juuristo sitoo maa-ainesta ja estää maanpinnan kulumista. Sen lisäksi että, puukujanteet tuovat katukuvaan vehreyttä ja viihtyisyyttä, ne rajaavat ajoratoja kevytliikenneväylistä. Katuvihreän tulee olla myös osana kaupunkirakenteen, kaupunkikuvan sekä katutilan kanssa (Männistö 1999, 15). Helsingin kaupungin rakennusviraston Jarmo Hentun mukaan katuvihreän tehtävä on luoda miellyttävä kehys kulkutielle ympäristöön sulautuen (haastattelu 17.11.09). Viheralueiden avulla tie liittyy ympäröivään maisemaan (Viherhoito tieympäristössä 2000, 10)

Istutuskasvien avulla voidaan mm. viestiä ympäristön asemasta, ohjata optisesti ja vaikuttaa ajonopeuksiin. Tämä perustuu eri katuvihreän elementtien kuten pensaiden, puiden ja nurmen sijoitteluun, muotoihin, ilmeeseen ja näiden elementtien yhdistelemiseen. (Männistö 1999, 16-17.) Kaupungin merkittävimmillä ja näkyvimmillä keskusta-alueilla, edustusalueilla, katuvihreä koristaa kaupunkitilaa. Muualla keskusta-alueilla katuvihreä lisää yleistä viihtyisyyttä ja vehreyttä sekä jäsentele tiloja. Keskustan ulkopuolella, asuin- ja taajama-alueilla, katuvihreä antaa ensisijaisesti suojaa ja kohentaa alueen ilmettä. Viheralueiden ja katuvihreän tehtävä turvallisuuden ja suojan luojana erityisesti lähiöissä on tärkeä. Maanteiden, moottoriväylien ja teollisuusalueiden läheisyydessä katuvihreän merkitys suojaavana elementtinä korostuu, jos se sijoittuu näiden ja asutuksen väliin.

KUVA 1 *Katualueen kasvillisuutta; keskikaistalla tiheä ja kukkiva pensas-*
massaistutus, sivulla rytmitetysti pensasta sekä nurmea. Nurmen ra-
japinnasta alkaa niitty, joka vaihtuu sekametsiköksi. Itäväylä, Itä-
keskus (Kuva: Inkeri Salo)

2.2.1 Ympäristön aistiminen liikuttaessa

Katualueella kasvavan kasvillisuuden painoarvo on muissa tekijöissä kuin kasvillisuuden yksityiskohtissa. Nopeasta vauhdista yksityiskohtien aistimiseen ei ole aikaa, vaan havaitaan esimerkiksi kasvillisuuden muodostamia kokonaisuuksia. Jalankulkija tai moottorittomalla ajoneuvolla liikkuva havaitsee ympäristöä eri tavoin kuin esimerkiksi autolla liikuttaessa. Hitaasti liikuttaessa maisematilat ovat kolmiulotteisia kokonaisuuksia, joissa tärkeimpinä tilaa muodostavina elementteinä ovat kiinteät maakamaran muodot, kasvillisuus ja vesistöt sekä ihmisen aikaansaamat tekumuodot (sillat, rakennukset ym.) Tällöin myös äänet ja tuoksut voi aistia voimakkaammin. (Jaatinen M. I. 1967, 20)

Autolla ajettaessa kokonaiskuva on liikkuva, nopeasti muuttuva kokonaisuus kuin peräkkäisten yksittäiskuvien summa (Jaatinen M. I. 1967, 20). Tästä syystä muun muassa moottoriväylillä suositaan selkeitä massaistutuksia. Oleellista ei ole se, onko nurmessa painaumuksia tai pensasmassaistutuksessa aukkoja.

2.3 Katuvihreän ylläpito

Viheralueet koostuvat erilaisista rakenteista, kovista materiaaleista, kalusteista ja kasvillisuudesta. Kasvillisuus elävänä materiaalina vaatii jatkuvaa huolenpitoa. Rakennettujen viheralueiden yleisilme ja toimivuus perustuu pitkälti hoitoon. Ilman säännöllistä hoitoa alueen ilme ränsistyy jo muu-

tamassa vuodessa, vaikka sisältäisikin vain yksinkertaisia elementtejä. Katu- ja viheralueiden hoito ja kunnossapito ovat välttämättömiä alueelle tarkoitetun ilmeen säilymisen ja käytön kannalta. Katualueiden ylläpito on erityisen tärkeää liikenneturvallisuuden kannalta.

Helsingin kaupungin rakennusvirasto on määritellyt katuvihreäksi kaavan mukaan katualueella kasvavan kasvillisuuden. Vuoteen 2009 asti kadun kasvillisuudesta on ollut vähän tietoa. Suuri osa katuvihreästä on ollut nurmikoksi merkittynä mm. kaupungin yleisten alueiden rekisteriin. Katuvihreä erotetaan puistoista ja kaduista erillisenä ylläpidon kohteena, koska sillä on eri tarpeet ja sitä hoidetaan eri tavoittein ja hoitotoimenpitein. Tällöin myös oma hoitoluokitus on tarpeen. Katuvihreän ylläpidossa ei puututa kovien materiaalien ylläpitoon.

Katuvihreän ylläpidossa on eri lähtökohdat muihin viheralueisiin verrattuna johtuen sen käyttötarkoituksesta ja sijainnista kulkuväylien sekä liikenteen läheisyydestä. Katuviheralueiden hoitotöissä on huomioitava kasvillisuuden asema ja tehtävä katutilassa. Myös kaikki mahdolliset määräykset esim. näkemäalueiden suhteen tulee ottaa huomioon. Katuviheralueet kuten muutkin viheralueet tulisi pyrkiä hoitamaan kokonaisina kasvustoina. (Männistö 1999, 83.) Turvallisuus on katualueilla ensisijaisen tärkeää. Katualueen kasvillisuuden kohdalla turvallisuus varmistetaan muun muassa pitämällä näkemäalueet avoinna ja poistamalla keskittymistä häiritsevät tai vaaralliset oksat.

Kunnan velvollisuus ylläpitää katu- ja viheralueita perustuu lakiin. Yleisissä säännöksissä säädetään kunnossapidosta seuraavanlaisesti:

Kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta -lain 1:1 § mukaan velvollisuus pitää kunnossa ja puhtaana asemakaava-alueella olevat kadut, torit, katuaukiot, puistot, istutukset ja muut näihin verrattavat yleiset alueet kuuluu osaksi kunnalle, osaksi tontin tai muun alueen omistajalle sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. (31.8.1978/669)

Kadun kunnossapito käsittää ne toimenpiteet, joiden tarkoituksena on pitää katu liikenteen tarpeiden edellyttämässä tyydyttävässä kunnossa. Kunnossapidon tason määräytymisessä otetaan huomioon kadun liikenteellinen merkitys, liikenteen määrä, säätila ja sen ennakoitavissa olevat muutokset, vuorokaudenaika sekä eri liikennemuotojen, kuten moottoriajoneuvoliikenteen, jalankulun ja polkupyöräilyn, tarpeet sekä terveellisyys, liikenneturvallisuus ja liikenteen esteettömyys. (2:3 § 15.7.2005/547)

Kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta kunnossapidon lain (547/15.7.2005) 2. luvun 3 § mukaan kadun kunnossapitoon luetaan katualueella olevien istutusten, kadun kalusteiden, korokkeiden, suojakaiteiden, liikennemerkkien ja muiden vastaavien laitteiden kunnossapito. (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780669> luettu 17.11.09)

2.3.1 Katutila kasvillisuuden kasvuympäristönä

Rakennetussa ympäristössä liikennealueet ovat kasvillisuuden sijoittelun näkökulmasta ongelmallisimpia. Katualueiden kasvillisuudella on pienet kasvutilat, vaihteleva kasvualusta ja vedensaanti sekä liikenteen ja tienpidon vaikutukset ongelminaan. (Stenberg 1991, 5). Katuvihreä altistuu enemmän saasteille ja kulutukselle, sekä usein turvallisuuden kannalta välttämättömät hoitotoimenpiteet rasittavat kasvillisuutta puistoalueilla kasvavaa kasvillisuutta enemmän. Talvisin aurauslumet säilötään tilanpuutteen takia nurmi-, pensas- ja perennaistutusten päälle, mikä aiheuttaa erilaisia vaurioita kuten oksien katkeilua, painaumia ja jääpoltetta. Kuvan 2 pensasistutukset ovat jääneet aurauslumien alle. Liikennealueiden rasi-
tukset edellyttävät katuvihreältä erittäin suurta kulutuskestävyyttä (Suomen kunnallisteknillinen yhdistys 1991, 259). Tästä syystä katuvihreän ylläpidon laatuvaatimukset eroavat muiden viheralueiden laatuvaatimuksista. Katujen käyttötarkoituksesta, vilkkaudesta, koosta ja liikenteen nopeuksista riippuu, minkä tasoisena kasvillisuus on pidettävä.

Katuvihreä hoidettavana materiaalina poikkeaa katualueen muista materiaaleista merkittävällä tavalla; teknisten, kovien ja kestävien pintojen sijasta käsiteltävänä materiaalina on elävä kasvillisuus. (Viherhoito tieympäristössä 2000, 5) Kasvillisuus reagoi ympäristössä tapahtuviin toimenpiteisiin, muutoksiin ja sääoloihin hyvin eri tavalla kuin esimerkiksi ajoradan asfalttibetoni. Tämän takia katuvihreän ylläpidossa ei voida noudattaa samoja periaatteita kuin kadun ylläpidossa.

KUVA 2 Pensasmassaistutukset ovat hautautuneet lumien alle. Viilarintie, Roihupellon teollisuusalue (Kuva: Inkeri Salo)

2.3.2 Katupuut

Kaupunkiympäristössä katupuut reunustavat ja rajaavat teitä (Forrest 2006, 140). Ne erottuvat voimakkaasti katujen kasvillisuudesta, ja ovat kaupunkikuvan kannalta kaikkein merkittävin osa katuvihreää. (Peurasuo P. 2004, 21) Kaupunkiolosuhteet ovat puun kasvun ja kehityksen kannalta erittäin epäsuotuisat (Forrest 2006, 140). Puiden juuret kärsivät usein tilanpuutteesta sekä maantiivistymisestä ilman ja veden puutteesta. Lisäksi katupuihin kohdistuvat turvallisuus- ja ulkonäkövaatimukset ovat toisenlaiset kuin puistopuilla. Niiden rungonkorkeuden on täytettävä mittavaatimukset välietäisyyksien ja vapaan korkeuden suhteen ja niiden on kestettävä radikaalikin oksienleikkuut liikenteen tieltä. (Männistö 1999, 31 ja 75.) Kuvassa 3 näkyy, kuinka lähelle puunrunkoa rakennetaan kadun kovia rakenteita. Vapaakorkeuden täytyminen on tässä varmistettu valitsemalla kasvupaikalle sopiva latvukseltaan kapea puu. Alempana kuvassa 4 on pelkistetyesti esitetty vapaakorkeuden- ja leveyden mittavaatimukset katualueella.

Katupuut ovat kasvillisuuden arvokkain tuote. Puiden korvaaminen uusilla on hyvin kallista ja hankalaa, ja siksi niiden hoitoon on panostettava (C. Holm, P. Katila, T. Tikkanen 1987, 18). Helsingin kaupungin rakennusviraston katu- ja puisto-osastossa on laadittu katupuiden hoidolle oma hoito-ohje. Katupuiden ylläpito määräytyy osittain puun iän mukaan. (J. Raisio 26.3.2009.)

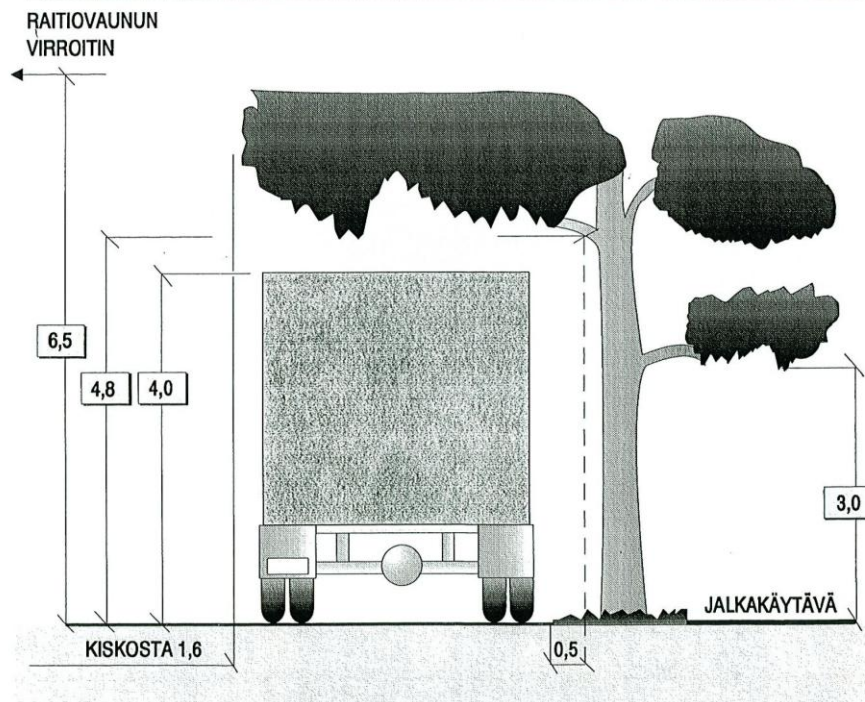

KUVA 3 KA2- katupuita Solnantiellä Munkkiniemessä. Kuvasta nähtävissä, kuinka tiukasti katupuu on kytköksissä koviin rakenteisiin ja pintoihin. (Kuva: Inkeri Salo)

KUJANNEPUIDEN LEIKKAUSMITAT

AJONEUVOASETUS No: 1257/92

Suurin sallittu ajoneuvokorkeus 4,0 m,
(erikoiskorkeat ja erikoisreitit 4,4 m).

KUVA 4 Esimerkkikuva katupuun mittavaatimuksista (Helsingin kaupungin rakennusvirasto 1994)

2.3.3 Pensaat, perennat ja köynnökset katualueella

Pensaiden käyttö kadun kasvillisuudessa yleistyi puiden jälkeen. Suomessa pensaita on istutettu järjestelmällisesti katualueille Tielaitoksen toimesta 1960-luvulta lähtien teiden keskikaistoille, eritasoliittymiin sekä levähdys- että pysäköintialueille. (Stenberg 1991, 5.) Nykyisin pensaita istutetaan katualueille runsaasti. Lajivalinnan onnistuessa etenkin matalat pensaat ovat hyviä maanpeittokasveja luiskissa ja pientareilla, joita on vaikea ja työläs hoitaa nurmena tai niittynä. Matalia pensaita ei tarvitse leikata näkemäalueilla, ja oikein taimitiheyksin istutettuina tukehduttavat häiritsevät rikkaruhot. (KUVA 5)

Perennoja ja köynnöksiä ei erityisemmin suositella katualueelle, koska niitä pidetään vaivalloisina hoitaa. Hyvin levitessään oikein valittu perenna tai köynnös saattaa kuitenkin olla omiaan pientareiden maanpeittona. Tu-

ettuna köynnös voi toimia katupuun siassa katutilan vihreyttäjästä vähemmän juuritilaa, korkeutta ja leveyttä vaatiessa. (KUVA 6)

KUVA 5 *Onnistunut KA3- pensasmassaistutus Viilarintiellä Roihupellon teollisuusalueella (Kuva: Inkeri Salo)*

KUVA 6 *Katuköynnöksiä Kauppakartanonkadulla Itäkeskuksessa. Hoitoluokkana KA2 (Kuva: Inkeri Salo)*

2.3.4 Nurmet

Nurmet ovat yleisiä katualueella. Keskusta-alueella ja aluekeskuksissa nurmea on niin tien laidoilla kuin keskikaistoillakin. Katutilan nurmiin kohdistuu erilaista kulutusta kuin puistojen nurmille johtuen teiden suolauksista, saasteista ja auraslumen säilömisestä. Lisäksi ajoneuvojen renkaista saattaa aiheutua painaumia (KUVA 12 ja 13). Näitä tyypillisiä liikenteestä aiheutuvia vaurioita ei voida paikata heti ja siksi ne hyväksytään väliaikaisina poikkeamina hoitoluokkien kuvauksissa. Myös ruohon pituuden vaihtelu ja leikkaaminen suoraan maksimikorkeudesta minimiin on paikoin hyväksyttävä työskentelyolosuhteiden ja työmäärän takia.

KUVA 7 Kapea nurmikaistale katualueella. Marjaniementie, Itäkeskus (Kuva: Inkeri Salo)

2.3.5 Ryhmäkasvit

Ryhmäkasvit ovat katualueen erityiskoristeita. Useimmiten niitä istutetaan näkyville ja arvokkaille paikoille, kuten muistomerkkien ja toriaukeiden

läheisyyteen sekä keskeisten liikenteen jakajiin. Ryhmäkasvit vaativat viikoittaista hoitoa, ja tämän takia niitä esiintyy vain rakennettujen katuviheralueiden hoitoluokissa KA1 ja KA2.

3. HELSINGIN KAUPUNGIN RAKENNUSVIRASTO

3.1 Katu- ja puisto-osasto

Helsingin kaupungin rakennusvirasto vastaa Helsingin katu- ja viheralueiden strategisesta suunnittelusta, rakennuttamisesta ja ylläpidon tilaamisesta sekä pysäköinninvalvonnasta. Katu- ja puisto-osasto toimii töiden tilaajana. Työt tehdään joko itse tai tilataan ulkopuolelta. Lopputuloksena syntyvän palvelun laadusta ja hankkeen etenemisestä aikataulun mukaan vastaa katu- ja puisto-osasto. (Helsingin rakennusvirasto katu- ja puisto-osasto 15.9.09) Kyseinen osasto myös ohjaa ja valvoo kaupungin alueiden käyttöä ja vastaa keskitetysti viraston asiakaspalvelusta. Katu- ja puisto-osaston toiminta-ajatuksena on viihtyisä, toimiva, kestävä ja turvallinen kaupunkiympäristö.

Katu- ja puisto-osaston ylläpitotoimiston tehtävänä on tilata katujen ja viheralueiden hoito, kunnossapito sekä osa peruskorjauksista laatutasavoitteiden mukaisesti. Ylläpito pyritään teettämään mahdollisimman kustannustehokkaasti ja asetettujen määrärahojen riittävyys varmistuen. (Helsingin kaupungin rakennusviraston ylläpitotoimisto 2008.)

Yleisten töiden lautakunta Kaupungininsinööri			
Hallinto-osasto	Katu- ja puisto-osasto	Arkkitehtuuriosasto	HKR-Rakennuttaja
Kansliapalvelut	Suunnittelutoimisto	Arkkitehtuuritoimisto	Kustannustoimisto
Viestintäpalvelut	Investointitoimisto	Tekninen toimisto	Rakennuttamistoimisto 1
Talouspalvelut	Ylläpitotoimisto	Yleissuunnittelu- toimisto	Rakennuttamistoimisto 2
Henkilöstöpalvelut	Hallintotoimisto		Talotekninen toimisto
	Palvelutoimisto		

KUVA 8 Helsingin kaupungin rakennusviraston organisaatio (HKR 2010, mukaeltu Inkeri Salo 22.2.2010)

3.2 Tilaaja – tuottaja -malli

Perinteinen tuotantomalli lakkautettiin vuoden 1995 lopussa, jolloin silloinen katuosasto ja puisto-osasto päättivät toimintansa. Vuonna 1996 Helsingin kaupunki siirtyi ensimmäisen kerran tilaaja – tuottaja –malliin. Katualueiden tilaajaosastoksi jäi katuosasto. Tässä yhteydessä katuvihreän ylläpidon tilaamisvastuu siirtyi katuosastolle. Viheralueiden tilaajaosastoksi muodostettiin viherosasto, joka vastasi puistoalueiksi kaavoitetuista alueista. Katuosaston ja puisto-osaston ”kenttäväestä” muodostettiin tuotantoyksikkö, joka nimettiin ympäristötuotannoksi. Ympäristötuotanto organisoitui katu- ja viheryksiköiksi. Nykyään tilaajana toimii katu- ja puistoosasto. Katu- ja puisto-osasto on muodostunut katuosastosta ja viherosastosta. Tilaajayksikköjen yhdistyminen tapahtui vuonna 2004.

Katu- ja viheralueiden ylläpito teetetään pääosin omalla tuottajalla. 85 % katualueista on oman tuottajan ylläpidossa ja vastaavasti kaiken vihreän, myös katuvihreän, ylläpidosta 95 % teetetään omalla tuottajalla. (R. Keko, tiedonanto 18.5.09)

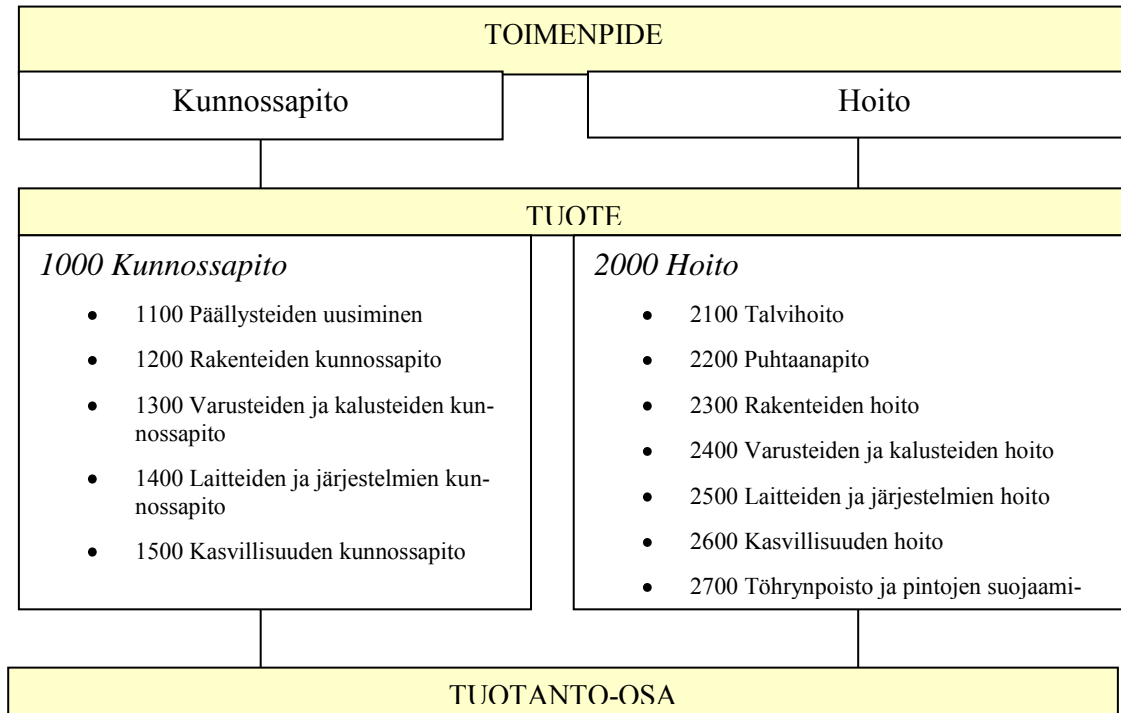
3.3 Ylläpidon tuotteistaminen

Helsingin rakennusviraston katu- ja puisto-osasto on käynnistänyt vuonna 2007 ylläpidon tilaamisen kehittämistyön, johon liittyy kaksi eri osaa ylläpidon tuotteistus ja ylläpidon tilausasiakirojen uudistaminen. Tulevaisuudessa Helsingin yleisten viheralueiden ylläpidon tilaaminen perustuu ylläpidon tuotteistukseen. (Keko R. tiedonanto 18.5.2009) Ylläpidon tuotteistuksen kehittäminen aloitettiin v. 2007. Vuoden 2009 aikana käynnistettiin ylläpidon tuotekorttien laatiminen. Tuotekorttien tavoitteena on ollut määrittää muun muassa ylläpidon terminologiaa, kuvata lopputuotteen laatuvaatimukset nykytasoisesti, luoda laadun mittaamiseksi menetelmä sekä selkeyttää hoidon ja kunnossapidon rajapintaa. Tuotekortit tulevat toimimaan Helsingin kaupungin rakennusviraston laatuvaatimusdokumentteina ylläpitoa tilattaessa. (Keko R. tiedonanto 16.2.2010 ja Ramboll Finland Oy 2009.)

Ylläpidon tuotteistus edellyttää tarkastelemaan kasvillisuuden hoitoa omalla kokonaisuutena niin katu- kuin puistoalueilla. Tämän vuoksi on tullut ajankohtaiseksi tarkastella kadulla kasvavaa kasvillisuutta ja hoitoluokitaa katuvihreä. Tilaajalla tulee olla näkemys katualueella kasvavan kasvillisuuden laatutavoitteista ja erilaisiin alueisiin kohdistettavan hoitotyön määrästä. Tämä tarkastelu ja priorisointi katualueen kasvillisuuteen voidaan tehdä hoitoluokittamalla katuvihherkaistat niillä kasvavan kasvillisuuden perusteella. (R. Keko henkilökohtainen tiedonanto 18.5.2009.)

Ylläpito jaetaan kahteen toimenpiteeseen hoitoon ja kunnossapitoon. (KUVA 9) Kasvillisuuden hoito ja kasvillisuuden kunnossapito ovat ylläpidon tuotteita kasvillisuutta koskien ja ne jakaantuvat edelleen kasvillisuuden hoidon ja kunnossapidon tuotanto-osiksi. Tuotanto-osat on nimetty hankeosan, rakennusosan ja ylläpitotehtävän mukaan. (HKR katu- ja puisto-osasto ylläpitotoimisto 2010.)

Tuoterakenne

KUVA 9 Kadun ylläpidon tuoterakenne (HKR katu- ja puisto-osasto ylläpito-toimisto 2010)

3.4 Katuvihreän ylläpito Helsingissä

Ennen Helsingin kaupungin siirtymistä tilaaja-tuottaja- malliin 1996, kadun kasvillisuuden ylläpito ei eronnut mitenkään muiden viheralueiden ylläpidosta. Tuolloin katuviheralueet luokiteltiin kuten puistotkin 1-, 2-, 3- ja 4-luokkiin. Luokat 1-3 merkitsivät rakennettuja viheralueita ja luokka 4 metsiä ja niittyjä. Epäkohtana koettiin katupuun hinta, joka laskettiin yhden neliön mukaan. (P. Apajalahti, haastattelu 27.11.2009) Katuosasto huomioi katuvihreän liikennevihreänä vuonna 1995 tuotteistamishankkeissa. Liikennevihreän hoitoon on tuolloin ilmoitettu lannoitus, leikkaus, kastelu, rikkaruohontorjunta, talvisuojaus, kevät- ja syysiiivous ja korjaus- tütukset. Tällöin katuvihreän pinta-alat ilmoitettiin suurpiireittäin liikennevihreänä, eikä eri kasvillisuustyypeistä ole mainintaa. (Helsingin kaupungin rakennusvirasto, katuosasto 1995, 10 ja 19.)

Helsingin rakennusvirastossa on laadittu erinäisiä ohjeita katuvihreän hoitoon ja kunnossapitoon liittyen. Muun muassa 2001 silloinen katuosasto laati ohjeen katuvihreän hoitoon kasvillisuustyypeittäin. Hentun mukaan (haastattelu 18.11.2009) tämä ohjeistus ei perustunut hoitoluokitukseen, vaan oleellista oli kadun kasvillisuuden tyyppi ja sijainti. Hoitoluokitus on koettu myöhemmin katu- ja puisto-osastossa tarpeelliseksi ja toimivimmaksi keinoksi.

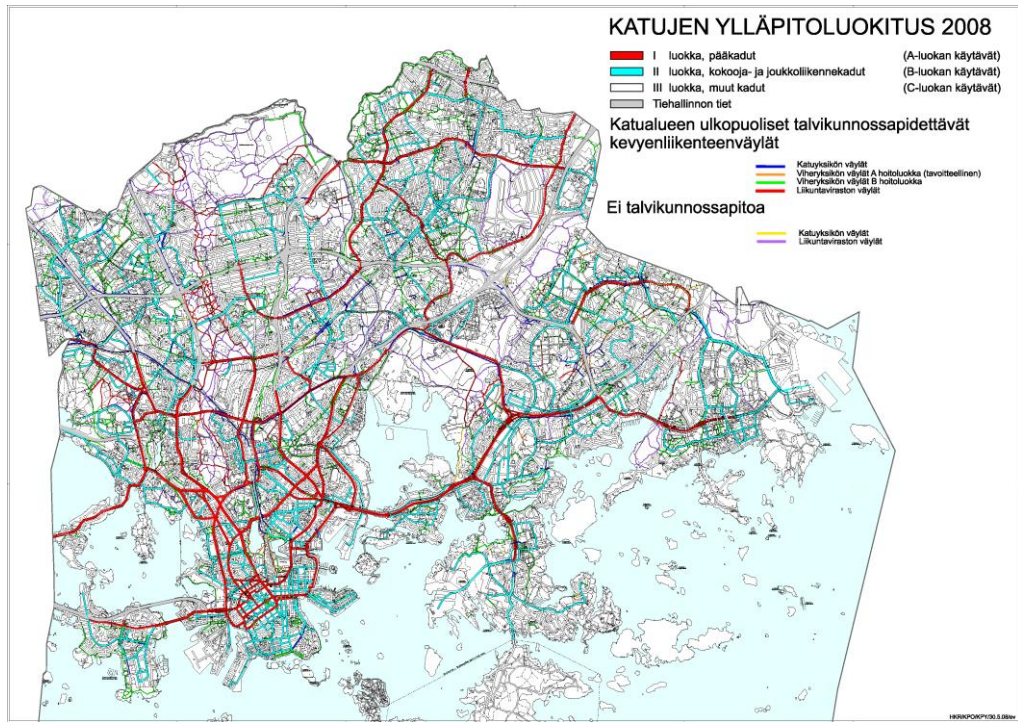
4. HOITOLUOKITUS

Viheralueiden hoidon hallitsemisen helpottamiseksi on julkaistu valtakunnallinen Viheralueiden hoitoluokitus –opas. Sen lähtökohtina ovat olleet alueen luonnonominaisuudet, käyttötarkoitus, laatu- ja kustannustavoitteet sekä viheralueen käyttäjät. Hoitoluokituksen tarkoitus on saada viheralueet yleisilmeen, laadun ja kustannustekijöiden puolesta keskenään vertailukelpoisiksi. Hoitoluokitus määrittää millaiseen laatutasoon alueella pyritään siisteyden, kasvillisuuden elinvoimaisuuden, pinnoitteiden, rakenteiden, laitteiden kunnan sekä yleisilmeen suhteen. Hoitoluokka vaikuttaa erittäin oleellisesti rakentamisen ja ylläpidon kustannuksiin. Hoitoluokat on nimetty käyttötarkoituksen mukaan, ja nimien lyhenteet kirjain- ja numeroyhdistelmin. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007, 8-11.) Suuri osa Suomen kaupungeista käyttää tätä hoitoluokitusta apunaan. Helsinki hoitaa puistoalueitaan mm. viheralueiden hoitoluokitukseen perustuen. Katuvihreän hoidossa on soveltuvin osin käytetty viheralueiden hoitoluokitusta, mutta pääosin hoito on tilattu Helsingin kaupungin rakennusviraston oman ohjeistuksen mukaan.

Hoitotyöselitys on perusta viheralueilla suoritettaville hoitotoimenpiteille. Viheralueiden hoitoa varten viheralan asiantuntijat ovat laatineet julkaisun Viheralueiden hoito VHT'05, joka käsittelee kasvillisuuden, kalusteiden ja kovien pintojen osalta laatuvaatimukset, määrämittausperusteet ja työohjeet hoitoluokittain. Julkaisu toimii pohjana hoitosopimuksia, kustannuslaskelmia ja työsuunnitelmia sekä työkohtaisia työselostuksia laadittaessa. (VHT'05, 5.)

Laki ja muut säädökset eivät määrittele kadun ylläpidon vaadittua laatutasoa tarkasti, joten kunnat joutuvat itse määrittelemään ylläpidon kiireellisyyden ja laadun (Suomen kunnallisteknillinen yhdistys ry, 32). Sama pätee katuvihreän hoitotason laatuvaatimukseen. Helsingissä katujen hoito ja kunnossapito perustuu katujen ylläpitoluokkaan, jonka mukaan kadut jaetaan kolmeen luokkaan niiden käyttörasituksen mukaan. I-luokkaan kuuluvat pääkadut ja erittäin vilkasliikenteiset klv:t, II-luokkaan kokoojakaadut ja vilkasliikenteiset kevyenliikenteen väylät ja III-luokkaan tonttikaadut ja vähäliikenteiset kevyenliikenteen väylät (KUVUVA 10, Helsingin rakennusvirasto 2008)

Kaikki katuviheralueet ovat kuuluneet ennen katuvihreän oman hoitoluokituksen kehittämistä ja hoitoluokittamista kadun ylläpitoluokkiin. Katualueella kaavan mukaisesti oleva nurmikko on kuulunut esimerkiksi I-ylläpitoluokkaan kadun ylläpitoluokan tavoin, mikä ei kerro kasvillisuuden hoitotasosta.

KUVA 10 Helsingin katujen ylläpitoluokitus 2008 (Helsingin kaupungin rakennusvirasto 2008)

Tieympäristön viheralueiden ylläpidon ohjaukseen Tielaitos on kehittänyt oman hoitoluokituksen. Tielaitos on jakanut tieympäristön viheralueet kolmeen pääluokkaan kadun liikenteen vilkkauksen mukaan: N-normaalit hoitoluokat, T-taajamien hoitoluokat ja E-erityisalueiden hoitoluokat. Jako on syntynyt väylien tieverkollista asemaa, maankäyttöä ja ympäristöä tarkastelemalla. (Viherhoito tieympäristössä 2000, 18.) Tielaitoksen hoitoluokituksessa on eri näkökulma kuin Helsingin kaupungin rakennusviraston katuvihreän hoitoluokituksessa. Niin kutsutut normaalit hoitoluokat käsittävät päätieverkkojen laitojen laajat pinnat, kun Helsingissä ne luokitellaan avoimiin piennaralueisiin. Tielaitoksen erityisalueiden hoitoluokat vastaavat Helsingissä yleisempää rakennettujen viheralueiden hoitoluokkia.

4.1 Katuvihreän hoitoluokituksen tavoite

Katuvihreän hoitoluokitus on kehitetty ylläpidon tilaamisen helpottamiseksi. Yksi tärkeä tavoite on ollut kuvata katualueella kasvavan kasvillisuuden laatuvaatimukset ja ylläpidon tavoite. Hoitoluokituksen avulla otetaan haltuun myös rakentamaton katuvihreä ja kuvataan hoidon vähimmäistavoitteet. Sen avulla hallitaan kadulla kasvavaa kasvimassaa eli pinta-aloja, määriä, kasviryhmiä, kasvillisuustyyppisiä jne. Luokituksen myötä pystytään arvottamaan katualueella kasvava kasvillisuus, ja täten kohdentamaan määrärahoja oikeisiin kohteisiin. Ylläpitotoimiston laatuvas- taava Ritva Kekon mukaan katuvihreän hoitoluokitusta tarvitaan myös kasvillisuuden hoidon ohjeistamiseen ja laadun erityisvaatimusten kohdentamiseen. Katuvihreän kohdalla huomiota vaativia erityisvaatimuksia ovat käyttäjän kannalta mm. turvallisuus ja esteettömyys. Hoitoluokitus ohjaa

myös hoitolinjausten tekemisessä. Esimerkiksi katupuita hoidetaan eri toimenpitein kuin puistopuita. (R. Keko, haastattelu 26.11.2009)

Hoitoluokituksella, hoidon tasolla, voidaan ohjata alueen ilmeen kehityksen suuntaa. Viheralueiden suunnittelun ja rakentamisen tulee olla vastaavalla tasolla ylläpidon kanssa. Hoitoluokkaa ei voida nostaa pelkästään hoidollisin keinoin, vaan se vaatii aina myös rakenteellisia kunnostustoimenpiteitä. (Arponen P. 2009) Jo suunniteltaessa tulisi ottaa kantaa hoidon tasoon.

KUVA 11 *Katunurmelle liikenteestä ja kiskojen kunnostuksesta aiheutunut vaurio. Munkkiniemenpuistotie, Munkkiniemi (Kuva: Inkeri Salo)*

4.2 Hoitoluokituksen kehittämisprosessi

Katuvihreän hoitoluokituksen tavoitteena on tarkoitus hyödyntää mahdollisimman paljon valtakunnallisia viheralueiden hoitoluokkia kadun kasvillisuuden hoidon tarpeen huomioon ottaen. Hoitoluokitusta luotaessa on pohdittu katuvihreän erityisvaatimuksia, määritelmiä sekä hoitoluokkien nimiä ja esitystapoja. Helsingin katuviheralueet luokitetaan tästä eteenpäin kasvillisuuden hoitotasoa vastaaviin hoitoluokkiin.

Suunnittelun ja rakentamisen keinoilla saadaan katuviheralueet vastaamaan läheisten viheralueiden ja rakennusten kaupunkikuvallista ilmettä. Hoitoluokituksella pyritään varmistamaan, että suunniteltu kaupunkikuvallinen ilme toteutuu ja istutetut kasvit voivat kasvaa täysi-ikäisiksi puiksi ja pensaiksi muodostaen puistojen ja tonttien sekä rakennusten kanssa luontevan kokonaisuuden. Katuvihreän ja viheralueiden ulkoasun tulisi hoitaa samantasoisesti, mutta katualueella on sallittava vihreyden näkökulmasta

arvioitavia laadullisia poikkeamia enemmän kuin vastaavassa puistoloukassa turvallisuuden ja käytännöllisyyden sitä vaatiessa. Koska katuviheralueiden hoitoluokitus pohjautuu viheralueiden hoitoluokitukseen, mainitaan tämän hetkessä kehitetyssä katuvihreän hoitoluokituksessa vain erot ja erityispainotusta vaativat seikat.

Helsingin kaupungin rakennusvirasto on vienyt aiemmin eteläisen ja kaakkoisen suurpiirin katuvihreää viheralueiden hoitoluokkiin. Katu- ja puisto-osaston ylläpitotoimistossa katuvihreän hoitoluokitus on ollut ajankohtainen vuodesta 2007 lähtien. Hoitoluokitusta on ideoitu, ja katuviheralueita on ollut inventoimassa maisema-arkkitehti-harjoittelija. Hän loi alustavan luokituksen ja luokitti katuvihreää. (R. Keko, henkilökohtainen tiedonanto 26.11.2009) Hoitoluokitusta ei kuitenkaan viety kokonaisuudessaan yleisten alueiden rekisteriin eikä käytetty tilaamisasiakirjoissa, koska luokitus jäi liian moniluokkaiseksi ja hienojakoiseksi. Luokitus vaati yksinkertaistamista. Tämän hetkisestä katuvihreän hoitoluokituksesta on karsittu pois tilaamisen kannalta ylimääräiset seikat. Keskisessä suurpiirissä ja osassa kaakkoista suurpiiriä katuviheralueet oli luokitettu vuoden 2000 hoitoluokituksen mukaan. Vuonna 2007 julkaistun uuden valtakunnallisen viheralueiden hoitoluokituksen myötä myös osa jo luokitetuista katuviheralueista vaativat tarkistusta ja päivitystä.

Katuvihreän hoitoluokituksen luomisessa on tähdätty käytännönläheiseen ja ylläpidon todellisiin tarpeisiin vastaavaan luokitukseen. Viheralueiden hoitoluokituksen tapaan katuvihreän hoitoluokituksessa on aiheeseen johdanto, hoitoluokkien suurpiirteiset kuvaukset ja ominaisuudet kohta kohdalta taulukkomuotoon kirjattuna. Lyhyeen johdantoon on pyritty kertomaan, katuvihreän tehtävistä ja kuinka katuvihreän avulla ylläpidetään alueen myönteisiä kaupunkikuvallisia ominaisuuksia. (LIITE 1)

KUVA 12 *Tyypillinen liikenteestä aiheutunut kuluma, Valurinkatu, Herttoniemen teollisuusalue (Kuva: Inkeri Salo)*

4.3 Katuvihreän hoitoluokat

Hoitoluokkien valitsemisessa ensimmäisenä pohdittiin, mitkä viheralueiden hoitoluokat vastaisivat mahdollisimman paljon katujen tarpeisiin. Näistä potentiaalisista luokista lähdettiin muokkaamaan kadun viheralueille sopivia hoidon tason määritelmiä. Hoitoluokkien nimilyhenteiden varmistuttua alkoi katuviheralueiden läpikäyminen ja hoitoluokkiin vieminen. Hoitoluokituksen kehittämisprosessi jatkui samanaikaisesti alueiden hoitoluokittamisen kanssa. Hoidon tason laatuvaatimuksia muiden viheralueiden hoitoon ja ylläpitoon nähden muokattiin pitkään, ja tullaan todennäköisesti muokkaamaan jatkossakin.

Myöhemmässä muokausvaiheessa todettiin, ettei täydellinen katuvihreän taustan ja kasvillisuuden kuvaus ole tarpeen, sillä päätetyt hoitoluokat vastaavat pitkälti viheralueiden hoitoluokituksen hoitoluokkia. Näin ollen ka-

tuvihreän hoitoluokitus –liitteeseen on kirjattu vain keskeisimmät tekijät ja merkittävimmät erot viheralueiden hoitoluokitukseen verrattuna. Katuvihreän hoitoluokitus -liite määrittää kasvillisuuden hoidon tason vain viheralueiden hoitoluokituksesta tai VHT'05 –julkaisusta poikkeavin osin.

Katuvihreän hoitoluokkien määrittelyssä on pyritty mahdollisimman suuren vastaavuuteen puistoluokkien kanssa, ja niitä käytetään samoin periaattein. Lyhenteet muodostuvat samoista kirjaimista kuin viheralueiden hoitoluokkien lyhenteet A, B ja C, mutta eteen liitetään sijaintia merkitsevä K. Katuvihreän hoitoluokat on nimetty katuvihreän rakentamistason, tehtävän ja sijainnin perusteella. Hoitoluokat on pyritty nimeämään mahdollisimman tehtäväänsä kuvaaviksi ja selkeiksi.

Katuvihreän hoitoluokkia on kahdeksan; rakennetulle katuvihreälle kolme, avoimelle katuvihreälle kolme sekä metsäiselle katuvihreälle kaksi. Tämä on yhdeksän vähemmän kuin aikaisemmassa vuonna 2007 kehitetyssä hoitoluokituksessa. Luokkien karsimisen lisäksi edellisestä vuoden 2007 luonnoksesta poistettiin lisätiedot, alaindeksit katuvihreän rajautumisesta muuhun ympäristöön, joka helpottaa niin tilaajan kuin tuottajan työtä. Hoitoluokituksesta pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeä ja katuvihreän ylläpidon tilaamisen tarpeisiin vastaava. Kasvillisuustietojen osalta yksityiskohtien kirjaaminen ei ole olennaista, sillä niihin on varaa kiinnittää huomiota vain erittäin harvinaisissa kohteissa. Varsinaisia hoito-ohjeita ei katuvihreän hoitoluokitusoppaaseen kirjoitettu. Hoitotoimenpiteet suoritetaan pääsääntöisesti julkaisun VHT'05 mukaan ja katuvihreän hoitoon liittyvät poikkeamat mainitaan tilausasiakirjoissa.

Seuraavissa luvuissa hoitoluokat esitellään pääpiirteittäin.

4.3.1 Rakennetut katuviheralueet

Helsingin kaupungin rakennusviraston ylläpitotoimiston laatiman hoitoluokituksen johdannossa kerrotaan rakennettujen katuviheralueiden olevan näkyvimpiä alueita kaupunkikuvassa, sillä ne sijoittuvat keskusta- ja taa-jama-alueiden katujen ja viheralueiden varsille. Katuvihreän hoidossa lähtökohtana on alueiden siistinä pitäminen, liikenteen ja liikkumisen turvallisuuden takaaminen. Rakennettuihin katuviheralueisiin kuuluvat kaikki katujen nurmialueet, leikkattavat pensaatsat, perennat ja istutetut puut.

Rakennetut katuviheralueet on jaettu tämän hetkessä katuvihreän hoitoluokituksessa kolmeen hoitoluokkaan, joita ovat KA1-edustuskatuvihreä, KA2-keskustakatuvihreä ja KA3-yleiskatuvihreä. Kaikki katupuut kuuluvat rakennettuihin katuviheralueisiin ja hoidetaan samoin periaattein, rakennelikkaukset ym. suunnitelmien ja kasvupaikat huomioiden. Ainoastaan juuri- ja runkovesat poistetaan hoitoluokan mukaan joko 1-3 kertaa kasvukaudessa.

Rakennettujen viheralueiden hoitoluokista katuvihreän hoidon määrittämiseen katsottiin tarpeellisiksi kaikki kolme hoitoluokkaa: A1- edustusviheralueet, A2-käyttöviheralueet sekä A3-käyttö- ja suojaviheralueet. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007.) Merkittävä ero katuvihreän ja viheralueiden

hoitoluokkien kuvauksien välillä on kulutuksesta aiheutuvien puutteiden hyväksymisessä sekä turvallisuuden huomioimisessa.

4.3.1.1 KA1- Edustuskatuvihreä

Edustuskatuvihreää on erittäin vähän Helsingin katuviheralueilla. Erityisen tarkan hoidon vaativille alueille nähtiin silti tarpeelliseksi luoda oma hoitoluokka. Edustuskatuviheralueet vaativat kasvukaudella viikoittaista hoitoa kuten A1-puistotkin, etenkin jos kasvillisuus on nurmea tai ryhmäkasveja. Katuvihreään kohdistuva kulutus on kuitenkin erilaista kuin puistoissa, sillä katualueella ei varsinaisesti oleilla. Tällöin esim. nurmen paikkauksia ja lannoituksia ei välttämättä ole tarpeen tehdä yhtä usein kuin puistoissa.

KUVA 13 Etualalla 107m² KA1- katuvihreää. Kauppakartanonkatu Itäkeskussa (Kuva: Inkeri Salo)

4.3.1.2 KA2- keskustakatuvihreä

KA2-keskustakatuvihreää esiintyy nimensä mukaisesti eniten ydinkeskustassa sekä aluekeskuksissa. Kesäkukkaistutukset ja keskikaistojen nurmet sekä katupuut luokitellaan myös usein KA2-luokkaan, vaikka eivät sijaitsisikaan keskuksissa. KA2-luokassa alueen siisteys on tärkeää, mutta esim. pensasistutukset leikataan näkemäalueet varmistaen ja nurmet tarvittaessa suoraan maksimikorkeudesta minimiin.

KUVA 14 KA2-katuvihreää, arvokas puukujanne. Munkkiniemen puistotie Munkkiniemessä (Kuva: Inkeri Salo)

KUVA 15 *Tyypillinen KA2-ruusuistutus liikenteenjakaajassa. Ramsayranta, Munkkiniemi (Kuva: Inkeri Salo)*

4.3.1.3 KA3- yleiskatuvihreä

Yleiskatuvihreä on rakennetuista katuvihherluokista yleisimmin käytetty. Sen päätavoite on pitää alue siistin ja hoidetun oloisena. Nurmen leikkaus on KA3-luokassa löyhempää kuin muissa KA-luokissa. KA3-luokkaa esiintyy niin vilkkaasti liikennöityjen pääväylien ja kokoojakatujen varsilla kuin asuinkaduillakin. Se on kaikista yleisin katuvihheralueiden hoitoluokka kerrostalo- ja rivitaloalueilla. Kuvassa 16 ja 17 tyypillistä KA3-katuvihreää.

KUVA 16 KA3-katunurmea. Itäkeskus (Kuva: Inkeri Salo)

KUVA 17 KA3-pensasta ja -nurmea. Marjaniementie, Itäkeskus (Kuva: Inkeri Salo)

4.3.2 Avoimet katuviheralueet

Avoimet katuviheralueet ovat niittymäisiä pientareita, joilla voi kasvaa pensaita ja luontaisesti levinneitä puita. Useimmiten avoimien katuviheralueiden tehtävänä on pitää näkymät avoimina ja turvallisina sekä hoidetun oloisina. Tietyissä tapauksissa luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiksi todetut piennarniityt huomioidaan hoidossa. Katuvihreän piennarniityjen hoitoon liittyvät myös niittyjen hoitotavat. (LIITE 1)

Avoimet katuviheralueet on jaettu kolmeen luokkaan: KB3-piennarniityt, KB4- raivausniityt sekä KB5- arvopiennarniityt, jota ei toistaiseksi ole luokitettu lainkaan.

Viheralueiden hoitoluokituksen niittyluokista eniten katuviheralueiden tarpeita vastasivat kuvauksiltaan B3-maisemaniityt, B4-avoimet alueet ja näkymät sekä B5-arvoniityt. B1-maisemapellot ja B2-käyttöniityt todettiin katuvihreän hoidon kannalta ylimääräisiksi, sillä katualueen kasvillisuutta ei viljellä eikä katualueella oleilla. (Viherympäristöliitto 2007)

4.3.2.1 KB3- piennarniityt

B3-luokka määrittää viheralueiden hoitoluokituksessa avoimia ja puoliavoimia viheralueita, joiden kasvipeite muodostuu lähinnä ruohovartisista kasveista. Maisemaniityt sijaitsevat taajamissa tai haja-asutusalueilla, ja usein teiden ja ulkoilureittien varrella. Sen hoidon tavoitteena on ylläpitää avointa niittymaisemaa. B3-niittyluokasta muodostui katuvihreälle yleinen KB3- piennarniityt.

KB3-piennarniityt leikataan katualueella joko kerran tai kaksi kertaa kasvukaudessa. Harkinnassa oli myös useampi niittokerta asuinkaduilla, mutta lopulta katsottiin tärkeäksi tehdä selkeä ero piennarniityjen ja yleiskatuvihreän nurmien välillä. Yleisimmin katuvihreää hoidetaan piennarniitytinä luiskissa, luonnonmukaisilla alueilla, teollisuusalueilla ja vähän liikennöidyillä asuinkaduilla. Koska useiden asuinkatujen kasvillisuutta ei taloudellisista syistä voida ylläpitää KA3-luokassa, luokitetaan nämä alueet KB3-luokkaan, jolle niitto määrätään kahdesti kasvukaudessa suoritettavaksi. Näillä katuviheralueilla saattaa hyvinkin esiintyä tontinomistajien istuttamia pensasaidanteita- ja aitoja, joiden hoito ei kuulu kaupungin vastuulle.

KUVA 18 Aivan jalka- ja pyörätien reunamilla nurmea KA3- hoitoluokassa, muutoin avointa katuvihreää KB3-luokassa. Kevyen liikenteen väylä Marjaniemessä (Kuva: Inkeri Salo)

KUVA 19 KB3-katuvihreää asuinkadulla Marjaniemessä. (Kuva: Inkeri Salo)

4.3.2.2 KB4-raivausniitty

Raivausniityn tarkoituksena on pitää näkymät avoinna. Raivausniityt leikataan tai murskataan kerran muutamassa vuodessa, jolla estetään pienta-

reiden umpeen kasvu. Näkemäalueet kuten risteysalueet on niitettävä useammin. Nuori vesakko sallitaan. Esimerkiksi radan varret ja peltoteiden pientareet hoidetaan raivausniittyinä. Raivausniittyjen ylläpito on edullista.

KUVA 20 Taustalla KB4-raivausniittyä. (Kuva: Inkeri Salo)

4.3.2.3 KB5-arvopiennarniitty

Arvopiennarniitty on KA1-luokan tavoin erittäin harvinainen hoitoluokka. Toistaiseksi sitä ei ole luokitettu vielä missään Helsingissä. Todennäköisesti arvokkaita omanlaisen hoidon ansaitsevia piennarniittyjä Helsingistä on, mutta niiden löytäminen vaatii perusteellisempaa tutkimusta. Mikäli arvopiennarniitylle ei tarvetta ilmenekään, voidaan se katuvihreän hoitoluokista.

4.3.3 Metsäiset katuviheralueet

Metsäiset katuviheralueet määriteltiin katuvihreän hoitoluokituksen seuraavasti:

Metsäiset katuviheralueet sijoittuvat taajamametsien rajapintaan. Sen hoitoon liittyy aina hoitoluokasta riippumatta tien reunasta 2m leveä, niittämällä, vesomalla tai murskaamalla maksimissaan 50 cm korkeana pidettävä kasvillisuuskaistale. (LIITE 1)

Metsäisiksi katuvihher-hoitoluokiksi on muotoutunut taajamametsien luokkien pohjalta kaksi luokkaa: KC1-lähikatუმetsät sekä KC3- suojakatumetsiköt.

Viheralueiden hoitoluokituksessa on viisi metsän hoitoluokkaa; C1-lähimetsät, C2-ulkoilu- ja virkistysmetsä, C3-suojametsä, C4-talousmetsä ja C5-arvometsä (Viheralueiden hoitoluokitus 2007). Talousmetsiä ja arvometsiä ei ole katualueella. Ulkoilu- ja virkistysmetsänsä tyyppistä katuvihreää ei juuri esiinny. Lähimetsien reunamilla on sen sijaan paljon katumetsiköitä, samoin suojaavia katualueen metsiköitä. Suojaavuus on yksi oleellisimpia katuvihreän tehtäviä, ja siksi suojaava katumetsikkö on luonteva katumetsän luokka. Metsikkö sanana kuvaa paremmin katualueella kasvavaa puustoa kuin metsä, sillä katualueen metsät ovat pinta-alaltaan verrattain pieniä.

4.3.3.1 KC1 Lähikatumsikkö

Lähikatumsikkö on usein rakentamaton kaava-alueen sisään jäänyt taajamametsä-saareke. Puusto on lähinnä hoidettua ja pienialaisia tiheikköjä saattaa esiintyä. Lähikatumsikköt sijaitsevat tavallisimmin taajamametsä-alueiden ja virkistysalueiden teiden varsilla sekä lähellä asutusta. Kasvillisuus ei saa haitata liikennettä, joten oleellinen hoito-ohje on ajokaistan reunasta 2 m leveä kerran kesässä murskattava alle 50 cm korkeana pidettävä kasvillisuusvyöhyke.

KUVA 21 *Hoitoluokka KC1. Tyypillinen renkaiden jättämä kasvillisuuden puolella. Mustikkamaanpolku Mustikkamaa (Kuva: Inkeri Salo)*

4.3.3.2 KC3 Suojaava katumetsikkö

Suojaavan katumetsikön päätehtävinä on toimia näkösuojana ja torjua melua. Vilkkaasti liikennöityjen teiden ja asutuksen väliset metsiköt luokitellaan yleensä KC3-luokkaan. Kasvillisuus on monikerroksista, mikä antaa parhaan näkö- ja melusuojan. Mutta sen on oltava jonkin verran läpäisevää, jotta kulkijan turvallisuus säilyisi. Lähikatumsien tavoin suojaavan katumetsikön oleellisin hoito-ohje on reittien ja ajoratojen varsien ajokais-tan reunasta 2 m leveä kerran kesässä murskattava alle 50 cm korkeana pidettävä kasvillisuusvyöhyke.

KUVA 22 *Suojaavaa katuvihreää tien ja asutuksen välissä. Lauttasaari (Kuva: Inkeri Salo)*

5. HOITOLUOKITTAMISEN TYÖVAIHEET

Katuviheralueiden vieminen hoitoluokkiin alkaa alueiden inventoinnilla ja analysoinnilla. Pääasiassa analysointi tapahtuu yleisten alueiden rekisterin tietojen ja ilmakuvien pohjalta. Hoitoluokan määräytymiseen vaikuttavat käsiteltävän alueen tehtävä, sijainti sekä ympäröivät alueet.

Rakentamattomasta katuvihreästä ei ole suunnitelmia ja tästä syystä lähes kaikki luonnonmukainen katuvihreä on nimetty yleisten alueiden rekisterissä nurmeksi. Uusista suunnitelluista kohteista on merkintöjä kasvillisuudenkin osalta, mutta kuitenkin suppeasti. Kaduista ja viheralueista asiakirjoja sen sijaan löytyy kattavasti. Katuvihreän hoitoluokittaminen tapahtuukin olemassa olevaan kasvillisuuteen keskittyen sekä ilmakuvista että maastokäyntien perusteella. Tapauksissa, joissa katuvihreän rajaukset

tai materiaali eivät vastaa piirustuksia, luokitetaan alue olemassa olevista lähtökohdista.

5.1 Hoitoluokittamisen työvälineet

Helsingin rakennusvirasto käyttää alueiden tietojen rekisteröimiseen mm. Yleisten alueiden rekisteriä ja Puurekisteriä, jotka ovat Microstation-pohjaisia. Hoitoluokituksen, katujen, viheralueiden ja katuviheralueiden tietojen tallentamiseen kaupunki käyttää Yleisten alueiden rekisteriä, YIRe:ä, joka sisältää tietoja Helsingin kaupungin hallinnassa olevista kaduista ja viheralueista. YIRe:n tietokantana on Oracle Spatial, jonne kohteiden tieto tallennetaan spatial-muotoisena. Se tekee haluttaessa raportin Exceeliin halutusta aineistosta esim. hoitopinta-alaraportin puistoittain tai jalkakäytävien neliömäärän materiaaleittain. YIRe:ä alettiin kehittää vuoden 2001 alusta kadun ylläpidon apuvälineeksi mm. pinta-alojen laskemiseen. 2005 alkoi viheralueiden aluemaisten rakenneosien vienti samaan paikkatietojärjestelmään ja viheralueita rakenneosineen. Helsingin lähes kaikki viheralueet ja kadut on kartoitettu yleisten alueiden rekisteriin. (Kuisma L. 2008.)

Yleisten alueiden rekisterin tietojen lisäksi hoitoluokittamiseen käytetään piirustuksia, suunnitelma-asiakirjoja, aluesuunnitelmia ja ilmakuvia. Työn alkuvaiheessa on oleellista tarkistaa alueita maastokäynneillä.

Viheralue- ja aluesuunnitelma vaikuttaa katuviheralueen hoitoluokan määräytymiseen suunnannäyttäjänä. Viheraluesuunnitelman tarkoitus on ohjata tietyn alueen kokonaisilmeen muodostamisessa. Aluesuunnitelman tarkoituksena on kehittää yleisiä alueita pitkällä aikavälillä. Sen avulla katu- ja puistoverkostoja ylläpidetään tasapuolisesti koko Helsingin alueella. (Itäkeskuksen ja Marjaniemen aluesuunnitelma 2009-2018) Katuvihreää hoitoluokittaessa on hyvä tarkistaa, mitä alueen yleisilmeestä sanotaan, vaikkei suoraa mainintaa katuviheralueista olisikaan.

KUVA 23 Päivittäjän ja katselijan näkymä yleisten alueiden rekisteristä. Kasvillisuusalueet näkyvät vihreiksi rajattuina.

5.2 Työvaiheet

Hoitoluokittaminen aloitetaan läpikäytävien alueiden rajaamisella. Jako suurpiireihin ja kaupunginosiin on luonteva tapa. Koska katuvihreän tulee tukea ympäristön yleisilmettä, on hyvä tarkastella lähiympäristön viheralueiden hoitoluokkia, kasvillisuutta, kadun asemaa ja ylläpitoluokkaa. Aluetta käydään katsomassa paikanpäällä, kun ilmakuva ja YIRe:en piirretyt aluerajaukset eivät täsmää, tai kun materiaali näyttää ilmakuvausta selkeästi erilaiselta merkintöihin nähden. Mahdollisissa arvopiennarniittytapauksissa käydään myös paikanpäällä tarkistamassa alueen todellinen tila.

Maastokäynneille varaudutaan tulostamalla alueesta opaskartta ja ilmakuva, johon liitetty katualueen osat. Inventointi tapahtuu silmämääräisesti. Huomiot ja muutokset merkataan välittömästi karttapohjaan. Tämän jälkeen merkinnät/muutokset pyritään päivittämään mahdollisimman nopeasti YIRe:en.

Mikäli aikaa on runsaasti, inventointitaulukkoon merkitään oleellimmat kohdetta koskevat huomiot. Inventointitaulukon huomioita ei kuitenkaan kirjata YIRe:en sellaisenaan, vaan mahdolliset muutokset ovat mm. rajausten muutoksia ja kasvillisuustyypin vaihdoksia.

Hoitoluokan vaihtaminen käytännössä yleisten alueiden rekisterissä alkaa hakemalla kadun osat ja tarvittavat kartat sekä ilmakuvat. Tämä jälkeen haluttu kadun osa aktivoidaan, ja sen hoitoluokka ja mahdollisesti myös materiaalityyppi vaihdetaan lomakkeen valikoista.

5.3 Luokittamisen periaatteet

Hoitoluokan valintaan vaikuttavat ensisijaisesti katuviheralueen sijainti lähiympäristön viheralueisiin nähden, kasvillisuustyyppi sekä kadun ylläpitoluokka.

Katualueita läpi käytäessä rajataan ensin tavallisimmin kaupungin osaosan ja silmäillään koko alueen suurpiirteisesti läpi; tarkistetaan, missä kohtaa on tiheintä asutusta, ulkoilureittejä tai liikekeskuksia. Omakotitaloalueet luokitetaan lähes automaattisesti avoimeksi katuviheralueeksi eli KB3-luokkaan, jossa niitto tehdään 1-2 kertaa kasvukaudessa. Myös syrjäisemmät rivitaloalueet luokitetaan KB3-luokkaan. Kun asuinalue sijaitsee lähellä A-hoitoluokan puistoja, aluekeskuksia tai alueella on myös kerrostaloja, hoitoluokaksi tulee KA3. Puukujanteet ja keskikaistojen viheralueet ovat tavallisesti KA2-tai KA3-luokassa. Pientareet saattavat voivat hyvinkin olla niittymäisiä KB3- tai KB4-luokkaan kuuluvia, mutta etenkin keskikaistojen puurivistöihin yhdistetään KA2-KA3 -tasoinen siisti nurmi tai matala pensasistutus. Aiemmin hoidon piirin ulkopuolella olleet niittymäiset ja risukkoiset pientareet on luokitettu KB3- tai KB4-luokkaan.

Katualueiden hoitoluokittamisessa pyritään yhtenäiseen ilmeeseen. Varsinkin lyhyet, muutaman korttelin mittaiset kadut pyritään luokittamaan samaan luokkaan, mikäli kasvillisuus on samantyyppistä koko matkalta.

Erittäin harvinaisia hoitoluokkia ovat KA1, edustuskatuvihreä hoitoluokka sekä KB5, arvopiennarniittyjen hoitoluokka. KA1 luokitetaan ehdottomasti vain erityistarkkaa hoitoa vaativat, pinta-alaltaan pienet alueet. Esim. Lauttasaarella sankarihautojen A1- puiston sivussa on 96 neliömetrin alue, sekä eduskuntatalon edustan nurmialue istutuksineen, jotka vaativat KA1-luokan hoitoa (KUVA 13).

Rakennetun ja avoimien katuviheralueiden tapaan metsäisiä katuviheralueita luokitettaessa ratkaisee läheisen metsän hoitoluokka. Suojaiseksi katumetsiköksi alue määräytyy, kun se on selkeästi liikenneväylän ja asutuksen tai teollisuusalueen välissä. Myös metsikkösaarekkeet avoimien alueiden keskellä luokitetaan KC3-luokkaan. KB3 tai KB4 -luokkaan voidaan määrittää metsän reunassa oleva kaistale, jos se halutaan pitää nimenomaan matalana metsän reunana saakka.

5.4 Hoitoluokittamisessa ilmenneet vaikeudet

Tyypillisiä ongelmakohtia hoitoluokittamisessa ovat epäselvyydet karttatiedoissa, katuvihreän arvottamisessa ja hoitoluokan valinnassa. Valinta hoitoluokkien välillä ei aina ole selvä. Useasti törmää katualueisiin, joiden pientareet on kertaalleen nurmetettu, muttei kuitenkaan hoidettu nurmena. Tällaisissa tilanteissa on epäselvää, tuleeko hoitoluokaksi KA3 vai KB3. Myös alun perin rakentamaton niitty pientareita on alettu tontin omistajan toimesta leikkaamaan nurmeksi. Mm. Kulosaarella ja Marjaniemessä tällaisia asuinatuja on paljon. Nämä katuviheralueet on alustavasti hoitoluokitettu KB3-luokkaan, ja niitetään kaksi kertaa kasvukaudessa. Useasti kiinteistön asukas kuitenkin leikkaa tontin rajapinnan nurmen ajoradalle

asti, eikä jää odottamaan kaupungin työntekijöitä. Asuinalueilla KB3-luokan katuvihreä niitetään tavallisesti kaksi kertaa kasvukaudessa. Asuinalueita läpikäydessä heräsi kysymys niittokertojen riittävydestä ja täten myös hoitoluokkien oikeasta määrästä. Piennarniittyjen ja yleiskatuvihreän välimuotoa ei kuitenkaan selvyuden takia haluttu muodostaa. KB3-luokassa on myös asukkaiden istuttamia pensasaitoja. Tämä johtuu siitä, että kaupunki ei ole velvollinen hoitamaan näitä pensaita alueilla, jonne niitä ei ole suunniteltu.

Alueita luokitettaessa yleisimpänä ongelmana on ilmakuvien ja Yleisten alueiden rekisterin tietojen ja suunnitelmien ristiriitaisuus. Tällöin olisi käytävä maastossa inventoimassa. Ajanpuutteen takia ei jokaista epävarmaa kohdetta ole voitu tarkistaa, joten ensimmäinen katuviheralueiden hoitoluokitus on suurpiirteinen ja suuntaa antava. Mm. metsäisiä alueita luokitettaessa ongelmana on usein ollut aluerajaus: missä kohtaa alueen voi luokitella metsäalueen hoitoluokan mukaan ja missä rakennetuksi tai niityksi. Tällöin hoitoluokka on määräytynyt suuremman alan materiaalin mukaan. Tyypillisiä rekisteritietoja vääristäviä virheitä ovat väärät aluerajaukset eli väärä pinta-ala, väärä materiaali arviointivirheestä johtuen ja tällöin myös väärä hoitoluokka. Luokittamistyötä hidastaa alueiden jakautuminen moneen liian pieneen osaan.

KUVA 24 *Tämä keskikaista on merkitty YLRE:en nurmena, mutta todellisuudessa puolet kadun välikaistoista oli hiekkapäällysteisiä. Tapauksissa, joissa YLRE:n mukaan tulisi olla nurmea, mutta todellisuudessa alue on osittain muuta materiaalia, hoitoluokaksi tulee nurmen hoitoluokka. Tässä tapauksessa KA3. Kauppakartanonkatu, Itäkeskus (Kuva: Inkeri Salo)*

Selvä ongelma on ollut myös yleisten alueiden rekisterin toimivuus, sillä ohjelma on kehitetty alun perin kadun ylläpidon tarpeisiin. YLRE:ssä on ilmennyt virheitä mm. kasvillisuuden ja kasvuyhdyskuntien suhteen. Usein alueen materiaalimerkintä tai rajausta voi olla väärä. YLRE:n kasvuyhdyskuntien nimissä oli myös muutettavaa. Esimerkiksi apilanummi ei sovi niittyjen alatyypiksi, kuten ei puuryhmäkään metsän alatyypiksi.

Hoitoluokituksessa on pyritty yhtenäiseen ilmeeseen. Hoitoluokittaminen yhtenäisesti samaan hoitoluokkaan oli kuitenkin välillä haastavaa, sillä alueita on hoidettu hyvin eritasoisesti. Marjaniemessä risteyksestä otetusta kahdesta kuvasta 25 ja 26 on nähtävissä hoitotason ero.

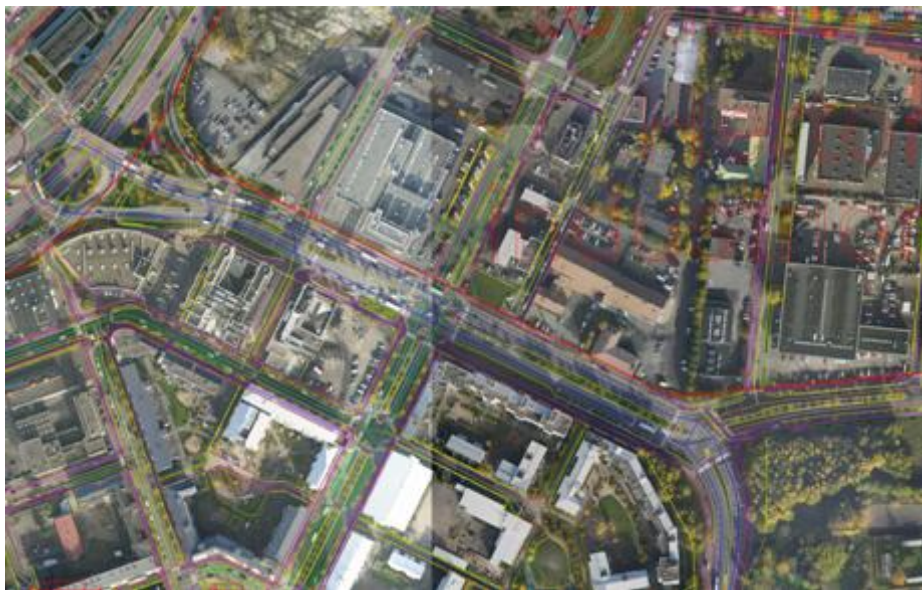
KUVA 25 Marjaniementien ja Palopirtintien risteyksessä KB4-tyyppistä niittyä. Marjaniementie, Marjaniemi (Kuva: Inkeri Salo)

KUVA 26 Marjaniementien ja Palopirtintien risteyksessä toisella puolella KA2-tasoisesti leikattua katunurmea. Marjaniemi (Kuva: Inkeri Salo)

5.4.1 Esimerkki Herttoniemi

Herttoniemi koostuu kaupunkikuvallisesti monenlaisista alueista. Herttoniemen ja Roihuvuoren aluesuunnitelman mukaan alue sisältää kolme maisemaltaan ja kaupunkirakenteeltaan eriluonteista osaa, jotka ovat Länsi-Herttoniemi, Roihuvuori sekä Herttoniemenranta ja teollisuusalue. Alueiden kaupunkiympäristön vahvuudet, viheralueiden määrä ja laatu sekä kehittämistarpeet poikkeavat toisistaan. Tästä syystä alueella on myös montaa eri katuvihertyyppiä keskustakatuvihreästä raivauspiennarniittyihin. Herttoniemen kaltaisessa kaupunginosassa ei voida hoitoluokitaa katuvihreää kovinkaan yhtenäisesti. Tärkeää on, että katuvihreä ilmentää ympäristön vaihdoksia ja tukee alueen ilmettä. Herttoniemessä on katuvihreää lähes kaikissa hoitoluokissa ja on siten hyvä esimerkki katuvihreän hoitoluokkien käytöstä.

KUVA 27 *Näkymä Herttoniemestä, taustalla ilmakehän yleisten alueiden rekisteri*

KUVA 28 KB3 niitto Ikertaa kesässä. Koulu ja kirjasto Hiihtomäentiellä Länsi-Herttoniemessä (Kuva: Inkeri Salo)

KUVA 29 Etualalla KA3 välikaistale nurmea ja rampin ja sillan välillä KB3 niitto Ikertaa kesässä. Muuntajankatu, Herttoniemen teollisuusalue (Kuva: Inkeri Salo)

KUVA 30 Siilitien metroaseman edusta KA2-pensasistutus. Siilitie, Länsi-Herttoniemi (Kuva: Inkeri Salo)

5.4.2 Esimerkki Kulosaari ja Mustikkamaa

Kulosaari ja Mustikkamaa sijaitsevat itäisen kantakaupungin ja itäisen esikaupunkialueen välimaastossa ja kuuluvat kaakkoiseen suurpiiriin. Kulosaaren läpi kulkee Itäväylä, joka muodostaa saarten maayhteyden. Kumminkin saaret ovat selkeästi rajattuja yksiköitä, joita leimaa merellisyys ja saarille ominainen omaleimaisuus. Itäväylä jakaa Kulosaaren pienempään pohjoisosaan ja laajempaan eteläosaan. Saaren eteläosaan on levittäytynyt vuosisadan alun mukaisesti huvila-asutus. (Kulosaaren ja Mustikkamaan viheraluesuunnitelma 2002-2011, s.6.)

Kulosaaren viheraluesuunnitelman yleistavoitteita ovat lisätä viheralueen käyttömahdollisuuksia, kehittää kaupunkirakenteessa keskeisesti sijaitsevia viheralueita, ”painopistealueita”, suunnitella mahdollisimman eheä ja elämyksellinen ja viheralueiden ominaisluonnetta korostava viheralueverkosto, parantaa Itäväylän varren viheralueiden suojavaikutusta sekä huomioida yhteydet Kulosaaren ulkopuolisille alueille. (Kulosaaren ja Mustikkamaan viheraluesuunnitelma 2002-2011, s.26.)

KUVA 31 Ilmakuva Mustikkamaasta (yleisten alueiden rekisteri)

Kulosaaren ja Mustikkamaan viheraluesuunnitelman tavoitteiden mukaan mm. Itäväylän molemmin puolin olen luokitellut kasvillisuusalueita nykytilan huomioon ottaen suojakatumetsiköiksi. Kulosaaren huvila-asutusalueen kapeat katuviheralueet ovat KB3-luokassa ja ne niitetään kaksi kertaa kasvukauden aikana.

Mustikkamaan viheraluesuunnitelman yleistavoitteita on huolehtia luonnonmukaiseksi määriteltyjen alueiden luonteen säilymisestä, luoda eheä ympäristö, jossa hallintarajat eivät näy ja korostaa Mustikkamaan kulttuurihistoriallista ympäristöä. (Kulosaaren ja Mustikkamaan viheraluesuunnitelma 2002-2011, s.26.) Mustikkamaan katuvihreän yleisin hoitoluokka on KC1 muodostaen mahdollisimman luonnollisen ilmeen C1-metsien reunaan. Mustikkamaan rakennetut katuviheralueet sijoittuvat saaren sisääntuloalueelle; pysäköintialueen ja urheilukentän ympärille. Myös saaren toisessa päässä, Korkeasaaren johtavan sillan lähetyvillä on KA2- ja KA3-katuvihreää. Näiden sisääntuloalueiden on oltava aina edustavia, elinvoimaisia ja hoidetunoloisia. Muutoin Mustikkamaan ilme on luonnonmukainen.

KUVA 32 *Urheilukentän reunamat KA3 jonka ympärillä KCI-kastuvihreää. Mustikkamaanpolku Mustikkamaa (Kuva: Inkeri Salo)*

Itäväylän rakentuminen pitkän ajan kuluessa näkyy kasvillisuudessa. Osa istutuksista on 60- ja 70-luvulta, uusimmat 80-luvun lopulta. Istutusten ilme on epäyhtenäinen koko itäväylää tarkasteltaessa. Eri jaksot poikkeavat suuresti toisistaan ilmeeltään ja kunnoltaan. Vanhoissa istutuksissa puulajeina on käytetty runsaasti lehmusta ja vaahteraa sekä koivua. Pensaslajistot vaihtelevat alueittain. (Itäväylä miljöösuunnitelma 1996, 15) Vaikka pensastot ovat hyvinkin eri-ikäisiä, pyritään väylän seutua hoitamaan yhtenäisesti KA3-luokassa.

Väylän laidoilla ja liittymäalueilla kasvaa sekalaista luonnonvaraista kasvillisuutta. Kulosaassa, Herttoniemessä ja Marjaniemessä asutuksen reunametsät kehystävät näkymiä. (Itäväylä miljöösuunnitelma 1996, 15.) Kulosaassa ja Herttoniemessä asuinkatujen yleisin hoitoluokka on KA3.

Itäväylän miljöösuunnitelman kehittämisperiaatteina on hyväkuntoisten istutusten säilyttäminen, niiden täydentäminen ja selkeyttäminen. Puu- ja pensasistutuksista olisi pyrittävä muodostamaan tiiviitä kasviryhmiä, joiden väliin jää selkeitä nurmetettuja tai kivettyjä alueita. Luonnonvaraista kasvillisuutta tulisi suunnitelman mukaan hoitaa niin, että kasvillisuus muodostaa tiiviin, monimuotoisen suojavyöhykkeen. Istutusten suunnittelu otetaan huomioon erityisesti Kulosaassa ja Naurissalmessa. Säännöllisesti leikattavat nurmialueet pyritään kehittämään mahdollisimman selkeiksi ja helppohoitoisiksi. Nurmialueita voidaan miljöösuunnitelman mukaan myös kehittää osin kukkiviksi kedoiksi, jolloin niittokertoja voidaan vähentää. (Itäväylä miljöösuunnitelma 1996 s.27.) Itäväylän luonnonvaraisia kasvillisuusalueita pyrittiin luokittamaan avoimiin katuviheralueisiin ja katumetsiköihin tarjoten monille eläimille ja hyönteisille elinympäristön.

Rakennusasteesta ja kasvillisuudesta riippuen Itäväylällä on myös paljon KA3-katuvihreää Kulosaaren, Herttoniemen ja Marjaniemen paikkeilla.

KUVA 33 Itäväylän KA3- pensasistutuksia ja nurmea Itäkeskuksen kohdalla
(Kuva: Inkeri Salo)

KUVA 34 Teemakartta kadun osista yleistenalueiden rekisteristä

6. POHDINTA

Katuvihreän täsmällisemmälle hoidon tason määrittämiselle on selvästi tarve Helsingin kokoisessa kaupungissa, jotta kokonaisuus ja kaupungin ilme pysyisi hallittavissa. Hoitoluokitus on hyväksi koettu tapa määrittää hoidon taso niin viheralueille kuin kaduillekin. Katuvihreän hoitoluokitus nimenomaan kadun kasvillisuuden huomioon ottavana ohjeistuksena on toimiva keino.

6.1 Katuvihreän hoitoluokituksen jatkokehittäminen ja seuranta

Kaikki katuviheralueet on hoitoluokitettu 2009 vuoden loppuun mennessä suurpiirteisesti. Tämän jälkeen alueiden hoitoluokan hoidon tasoa olisi syytä tarkkailla, ja tarpeen tullen muutettava. Alueet olisi hyvä käydä läpi osa osalta annettu hoitoluokka muistaen. Hoitoluokkaa vaihdettaessa on mietittävä, mitä alueen ilmeeltä tosiaan halutaan, ja kuinka huolelliseen hoitoon on varaa. Niittyjen kohdalla etenkin arvokkaiden ja harvinaisten niittykasvien esiintymiseen on kiinnitettävä huomiota. Ongelmakasvien poistamiseen tienpientareilta kiinnitettäisiin huomiota alueita tarkemmin läpikäytässä. Katumetsiköiksi luokitelluissa alueissa on varmistettava, etteivät kauniit näkymät pääse kasvamaan umpeen tai ettei puusto kasva liian tiheäksi. Pensaiden ja puiden kunnostustarpeen tilanne on kirjattava saman tien yleisten alueiden rekisteriin. Nurmien kohdalla leikkuukorkeus on syytä tarkistaa, sillä KA2- ja KA3-alueiden raja on paikoitellen häilyvä.

Kadun kasvillisuusalueet on pyritty luokittamaan mahdollisimman yhtenäisiksi ja tasavertaisesti koko kaupungissa. Siitä huolimatta pientä heitteilyä ilmenee vielä mm. KA2 ja KA3 välillä rakennetussa ympäristössä sekä KA3 ja KB3 luokan välillä etenkin asuinkaduilla. Tyypillisten ongelma-kohtien kuten karttatietojen, katuvihreän arvottamisen ja hoitoluokan valinnan epäselvyydet pitäisi jatkossa selkeytyä, kun saadaan näyttöä luokituksen toimivuudesta ja hoitoluokitus kehittyy. Katujen kasvillisuusosia uudelleen läpikäytässä pitäisi olla aikaa korjata materiaalirajauksia, jos yleisten alueiden rekisteristä halutaan luotettava tiedonlähde.

Monien KB3-luokkaan luokitettujen asuinkatujen hoidon taso tulee todennäköisesti aluksi hieman laskemaan, mikä vaatii asiasta tiedottamista asukkaille. Seurauksen ja päivitysten myötä KA3- hoitoa selvästi tarvitsevat alueet saadaan kartoitettua ja asianmukaisen hoidon piiriin. Hoitoluokituksen avulla hoidon piiriin otettujen rakentamattomien katuviheralueiden, piennarniittyjen ja katumetsiköiden, kohdalla on mielenkiintoista nähdä, muuttuuko alueiden ilme.

Koko Helsingin katualueille luotua hoitoluokitusta tulisi tarkistaa määrävuosin. Alueiden tilan kehitystä pitäisi seurata vuosittain etenkin alkuvaiheessa, jotta nähtäisiin onko määrätty hoitoluokka oikea paikkaan nähden. Uusi kohteesta tuleva tieto tulisi päivittää saman tien yleisten alueiden rekisteriin. Yleisten alueiden rekisteri ei ole täysin aukoton. YLREssä kehittämistä ainakin värikoodeissa ja kasvillisuustyyppien nimissä ja jaossa.

Tietoa on pirstoutunut sekä puistojen ja katualueiden kasvillisuuden osalta puu- ja pensasrekisteriin, vanhaan viherrekisteriin ja yleisten alueiden rekisteriin. Yksi yhtenäinen rekisteri helpottaisi tiedonhakua. Sekä aluerajaukset että materiaalitiedoissa on paljon päivittämisen varaa.

6.2 Ylläpidon huomioiminen suunnitteluvaiheessa

Katuvihreää ja viheralueita ei pelkästään ylläpidon ja hoidon keinoin voida pitää kunnossa. Suunnittelun ja rakentamisen tasolla on suuri merkitys ylläpidon ja hoidon tarpeeseen. Liian usein suunnitellut ja rakennetut ratkaisut ovat liian työläät pitää kunnossa, jolloin alue pääsee rapistumaan. Katuvihreän paremmalla suunnittelulla ja rakentamisella voidaan katualueesta tehdä helppohoitaisempi, eheämpi ja kulutusta kestävämpi kokonaisuus. Jo suunnitteluvaiheessa pitäisi ottaa katuvihreän hoito huomioon ja antaa kohteelle katuvihreän hoitoluokka.

Esimerkkejä suunnitteluvirheistä löytyy monia. Tyypillisimmät virheet voisi kirjata ylös ja laatia ohjeistus suunnittelun avuksi. Tyypillisiä suunnitteluvirheitä ylläpidon kannalta ovat mm. liian jyrkät ja terävät kulmat, epäkäytännölliset, pienialaiset ja kapeat nurmikaistaleet, ohuet katekerrokset, kestävämmät kasvivalinnat, tilaansa nähden liian pienet tai suuret puut ja pensaat. Osaavan suunnittelun lisäksi rakennusvaiheessa tulisi varmistaa oikeanlaatuisten materiaalien käyttö, kerrospaksuudet, työnjälki ym. Toisaalta jo valmiiksi suunnitellut ja rakennetut katuviheralueet tulisi hoitaa ja ylläpitää suunnitelmien mukaisessa kunnossa. Jos kaupunki on tehnyt päätöksen rakentaa, tulisi sen myös hoitaa se.

Kohteiden rakentaminen suunnitelmien mukaiseen tasoon on erittäin tärkeää, jotta olisi edes mahdollista pitää viheralueet tavoitteiden mukaisessa kunnossa. Huono toteutus voi tuhota hyvänkin suunnitelman ja sitä kautta nostaa myös hoidon ja ylläpidon kustannukset pilviin. Väärät perustukset, katteet ym. kasvattavat työmäärää, ja saattaa merkitä hoitoluokan laskua. Rakentamisen ja rakennusmateriaalien laatuun tulee myös panostaa. Esimerkiksi liian rehevä kasvialusta voi vaikeuttaa merkittävästi kasvillisuuden ylläpitoa.

6.3 Katuvihreän hoitoluokituksen vaikutukset

Tämän hetkisiä hoitoluokkia joudutaan todennäköisesti muuttamaan tulevien vuosien aikana, kun nähdään luokituksen hyvät puolet ja puutteet. Nähtäväksi jää, kuinka hoitoluokitus otetaan tuottaja-puolella vastaan. Käytäntö tulee näyttämään, ovatko kaikki kahdeksan katuvihreän hoitoluokkaa tarpeen ja vastaavatko hoitotason määritelmät todellisuutta. Hoitoluokituksen käyttöönotto, seuranta ja kehittämistyö vaativat myös tuottajan sitoutumista.

Onnistuessaan katuvihreän hoitoluokitus tulee osaksi Helsingin kaupungin alueiden hallintaa ja huomioidaan jo suunnittelutasolla. Se omaksutaan ylläpidon tilaamisen ja pinta-alojen hallitsemisen apuvälineeksi. Oman hoitoluokituksen myötä katuvihreä huomioidaan paremmin ja arvostus sekä

kaupunkikuvallisena että kaupunkiekologisena vaikuttajana tulee toivon mukaan kasvamaan.

7. LÄHTEET

Forrest Mary 2006. Landscape trees and shrubs selection use and management, CABI 2006

Georgi, N.J. & Zfiriadis, K. 2006, Impact of park trees on microclimate in urban areas Published online 30.5.2006. Springer Science+Business Media, LLC

Heikkonen, Kaarina & Böhling, Paula (toim.) 2007. Helsingin monimuotoinen luonto, Helsingin kaupunki, ympäristökeskus.

Helsingin kaupungin rakennusvirasto 2009. Vaahteran varjossa, syreenin tuoksussa, Helsingin rakennettujen viheralueiden kasvien käytön taustaselvitys. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2009:10/Katu- ja puisto-osasto/syyskuu 2009. Helsinki

Helsingin kaupungin rakennusvirasto/puisto-osasto 1994. Katupuuraportti; puiden uusimis- ja täydennysohjelma vuosille 1994-2003

Helsingin kaupungin rakennusvirasto, katuosasto 1995. Tilaaja-tuottajamallin kehittäminen, tuotteistaminen. Katuosaston selvityksiä 1995:5.

Helsingin rakennusviraston katu- ja puisto-osasto 2007. Katu- ja puisto-osaston strategia 2007-2012

Helsingin kaupungin rakennusviraston ylläpitotoimisto 2008 katu- ja puisto-osaston ylläpitotoimiston kehittämissuunnitelma 26.11.2008

HKR Katu- ja puisto-osasto ylläpitotoimisto 2010 Ylläpidon tuoterakenne

Helsingin kaupungin ympäristönsuojelulautakunta 1987. Metsä liikenteen hiukkasmaisten epäpuhtauksien sitojana, julkaisu 3/1987.

Holm Christa, Katila Pia, Tikkanen Terhi 1987. Kaupunkien viheralueet, Otakustantamo Helsinki: Kyriiri Oy

Itäväylä Miljösuunnitelma, Helsingin kaupungin rakennusviraston katuosaston selvityksiä 1993

Jaatinen Martti I., Tie suomalaisessa maisemassa, Werner Söderström Osakeyhtiö Porvoo –Helsinki 1967

Kulosaaren ja Mustikkamaan viheraluesuunnitelma 2002-2011, Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2002:3/Viherosasto, Kopio Niini Oy

Männistö, Aki 1999. Katuvihreä. Viherympäristöliitto ry ja Kuntatekniikan yhdistys ry. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Ramboll Finland Oy 2009. kunnossapito- ja hoito- Tuoteseminaari 19.10.2009

Rappe Erja Lindén Leena & Koivunen Taina 2003. Puisto, puutarha ja hyvinvointi. Viherympäristöliitto. Gummerus kirjapaino oy, Jyväskylä
Stenberg M. 1991 Pensaiden menestyminen tiealueilla. Tielaitos, Valtion painatuskeskus Pasilan VALTIMO Helsinki

Suomen kunnallisteknillinen yhdistys 1991. Katu 90, Kadunrakennuksen tekniset ohjeet Julkaisu 11, Jyväskylä

Suomen kunnallisteknillinen yhdistys 2006. Katujen ylläpito Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä

Tielaitos 2000. Tie- ja liikennetekniikka, kunnossapidon ohjaus. Viherhoito tieympäristössä Helsinki Oy Edita Ab

Viherympäristöliitto 2005. Viheralueiden hoito VHT'05. Viherympäristöliiton Julkaisu 32. Tampere Tammerpaino.

Viherympäristöliitto ry 2007. Viheralueiden hoitoluokitus, Julkaisu 36. Kauhavan kirjapaino 2007. Helsinki

Apajalahti Päivi 27.11.2009 haastattelu Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Arponen Petri suullinen tiedonanto 19.5.2009 Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Henttu J. haastattelu 18.11.2009 Helsingin rakennusvirasto

Keko Ritva henkilökohtainen tiedonanto 18.5.2009, 26.11.2009, 16.2.2010 Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Peurasuo Pentti, haastattelu 15.5.2009 Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Ylikotila Tuuli, tiedonanto 19.2.2010 Helsingin kaupungin rakennusvirasto

Helsingin kaupungin rakennusvirasto 2010, mukaeltu Inkeri Salo 22.2.2010. Viitattu 22.2.2010

http://www.hel.fi/wps/portal/Rakennusvirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/hkr/fi/Viraston+esittely+ja+ty_paikat/Organisaatio

Kuisma L. 2008.

Yleisten alueiden rekisteri - siis mikä?... HELSINKI1\KUISMLA
23.06.2008. Helsingin kaupungin rakennusviraston katu- ja puisto-osasto.
Viitattu 30.11.2009 <http://hkrintra/publish/yksikot/kpo/index.html> HKR
katu- ja puisto-osasto intra- sivusto

Peurasuo P. 2004. Katuvihreä- hankalasta huutolaispojasta kaupunkikuval-
liseksi imagonkohottajaksi. Kuntatekniikka. Verkkolehti nro 2/2004 viitat-
tu 17.11.2009.
[http://lehti.kuntatekniikka.fi/lehtiarkisto/lehdet/jutut/204_peurasuopentti.p
df](http://lehti.kuntatekniikka.fi/lehtiarkisto/lehdet/jutut/204_peurasuopentti.pdf)

viitattu 17.11.09

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780669>

RAKENNUSVIRASTO
Katu- ja puisto-osasto
Ylläpitotoimisto
Inkeri Salo

Katuvihreän hoitoluokitus

9.12.2009

JOHDATUS

Katu- ja liikennevihreää ovat kaavassa katualueeksi merkityillä alueilla kasvava kasvillisuus. Nämä sijoittuvat useimmiten ajoradan ja viheralueiden, rakennusten, katurakenteiden tai esim. vesistön väliin. Muiden viheralueiden tavoin katuvihreään kuuluvat puut, pensaat, perennat, kesäkukat, nurmet, niityt ja metsät. Katuvihreä toimii mm. näkö-, ääni- ja melusuojana, luo viihtyisyyttä, sitoo maata ja pölyä sekä oikein suunniteltuna vaimentaa tuulta. Sillä on tärkeä rooli kaupunkikuvan luojana. Mielikuva kaupungin vihreydestä ja siisteydestä saattaa muodostua pelkästään katuvihreän perusteella.

Katuvihreä on yleisesti katualueiden kasvillisuudesta käytetty termi. Nimitystä liikennevihreä käytetään jossain määrin, ja Tielaitos/hallinto puhuu tieympäristön viheralueista ja viherhoidosta. Kaupungissa katualueisiin liittyvät kevytliikennealueet, torit ja aukiot palvelevat myös jalankulkijoita, pyöräilijöitä yms. ja kontakti katualueella olevaan vihreään on läheisempi kuin esimerkiksi Tiehallinnon liikenneväylillä. Tästä syystä esim. Helsingin kaupunki käyttää katualueiden kasvillisuudesta katuvihreä-nimitystä.

Katuviheralueiden hoitoluokituksessa hyödynnetään soveltuvilta osin valtakunnallista puistoluokitusta. Viheralueiden hoitoluokituksista mukailien katuviheralueiden hoitoluokat on jaettu kolmeen päähoitoluokkaan: rakennettuihin KA-katuviheralueisiin, avoimiin KB-katuviheralueisiin sekä metsäisiin KC-katuviheralueisiin. Nämä ”päähoitoluokat” on vastaavasti jaettu kasvillisuuteen ja hoidon tasoon perustuen tarkentaviin hoitoluokkiin. Hoitotoimenpiteet suoritetaan VHT’05 mukaan tässä hoitoluokituksessa mainittuja poikkeamia lukuun ottamatta.

KA Rakennetut katuviheralueet

Rakennetut katuviheralueet ovat näkyvimpiä alueita kaupunkikuvassa. Ne sijoittuvat keskusta- ja taajama-alueiden katujen ja viheralueiden varsille. Hoidon tavoitteena on pitää katuviheralueet siisteinä, liikenteen ja liikkumisen näkökulmasta turvallisina sekä ylläpitää alueen myönteisiä kaupunkikuvallisia ominaisuuksia. Kaikki katujen nurmialueet, leikattavat pensaat, perennat ja istutetut puut kuuluvat rakennettuihin katuviheralueisiin.

Rakennetut katuviheralueet on jaettu kolmeen hoitoluokkaan, joita ovat KA1-edustuskatuvihreä, KA2-keskustakatuvihreä ja KA3-yleiskatuvihreä.

KA1 Edustuskatuvihreä

Edustuskatuvihreäksi luokitellaan aivan kaupungin keskeisimmillä paikoilla oleva kasvillisuus. Tällaisia paikkoja ovat mm. keskusta-alueet, aluekeskustat sekä tiiviin kaupunkirakenteen ulkopuolella erityishuomion arvoiset kohteet. Koristekatuvihreä on ympäristönsä mukaisessa, aina edustavassa kunnossa. KA1-luokan katuvihreä on yleisilmeeltään elinvoimainen ja hyvin hoidettu.

Edustuskatuvihreän ensisijainen rooli on luoda viihtyisyyttä ja esteettisiä elämyksiä sekä korostaa ympäristönsä merkittäviä kohteita kuten monumentteja, patsaita, historiallisesti arvokkaita rakennelmia ja kohteita.

KA1- katuvihreälle ominaisia kasveja ovat kukkivat kausikasvit, pienet kukkivat koristepensaat, pienet havukasvit, muotoon leikatut puut ja pensaat sekä korkeatasoiset nurmet, joita harvoin esiintyy muissa katuvihreän hoitoluokissa. Rakenteita on runsaasti ja materiaalit ovat korkealuokkaisia. Koristekatuvihreässä kasvaa paljon hoitoa vaativia kasveja kuten muotoon leikattuja puita ja pensaita. Kukkakasveja on viheralueisiin verrattain vähemmän.

Ylläpito on intensiivistä, mutta astetta kevyempää kuin A1-viheralueilla. Koristekatuvihreä pidetään jatkuvasti edustavana, turvallisena ja erittäin hyvässä kunnossa. Kausikasvi-istutuksia erillisissä astioissa ja altaissa saatetaan hoitaa KA1-tasoisesti, vaikka ympäröivä alue olisi muuta hoitoluokkaa.

KA2 Keskustakatuvihreä

Keskustakatuvihreään luokitetaan katujen istutetut osat ydinkeskustoissa ja aluekeskustoissa rakennetussa ympäristössä. Keskustakatuvihreä tukee käyttöviheralueiden A2- hoitoluokan viheralueiden yleisilmettä ryhdikkyydellään. Keskustakatuvihreä-luokkaan luokitetaan alueet, jotka liittyvät kiinteästi A2-tasoihin rakennettuihin puistoihin ja jotka sisältävät paljon istutuksia kuten katu-puita, leikattavia pensasaitoja, aidanteita, perennaryhmiä, nurmikoita ja köynnöksiä. Turvallisuus ja selkeys tulee olla hyvin huomioitu keskustakatuvihreässä. Keskustakatuvihreä toimii rajaavana ja ohjaavana elementtinä, vihreyden ja viihtyisyyden luojana. Se tulee olla suunniteltu käyttäjien ehdoin kuten käyttöviheralueetkin.

Hoidon tavoitteena on selkeä, ryhdikäs, hyvin hoidettu, puhdas ja ennen kaikkea liikenneturvallinen katuympäristö. Näkemäalueet (alas)leikkauksin ja muilta osin kasvillisuuden elinvoimaisuus kasvillisuuden mukaisin hoitotoimenpitein on säilytettävä.

KA3 Yleiskatuvihreä

Yleiskatuvihreään luokitellaan ydinkeskustan ja aluekeskusten ulkopuolelle jäävät katuviheralueet, joiden rakennetun vihreyden taso vastaa puistojen A3-luokkaa, ja jotka sisältävät puu- ja pensasistutuksia. Yleiskatuvihreää on lähinnä käyttö- ja suojaviheralueiden reunamilla, pyörä- ja kävelyteiden ja usein liikennöityjen teiden reunoilla, luiskissa ja keskikaistoilla sekä asutuksen läheisyydessä. Yleiskatuvihreää voi olla myös keskustan alueella, jos aluetta ei tarkkaila läheltä tai pitkään mm. suurten ajonopeuksien takia. Istutustyyppinä ovat istutetut puuryhmät, massapensasryhmät, luonnonmukaiset kookkaat perennat, luontaisesti lisääntyneet yksittäiset suuret puut ja perustetut nurmet. Rakenteita on niukasti. Yleiskatuvihreällä on tärkeä tehtävä suojaviheralueiden luojana.

Hoidon tavoitteena on siisti, vihreä ja turvallinen liikenneympäristö; kasvillisuuden suojavaikutusten ylläpito, ulkoiluedellytysten turvaaminen sekä kulkureittien, kasvillisuuden turvallisuuden ja kunnon ylläpito.

Katupuun hoito

Katupuihin kohdistuu erityisiä odotuksia saasteiden, liikenteen, tallomisen ja ilmajen sietämisen suhteen. Katupuiden juuristossa on usein erilaisia rakenteellisia ratkaisuja, ja juurten hapen, veden ja tilan saaminen on rajoitettua.

Hoidon kannalta katualueella korostuu etenkin kaduilla kulkevien liikenneturvallisuus, minkä vuoksi katupuita on jatkuvasti seurattava ja muutoksiin reagoitava nopeasti. Tästä syystä kaikille istutetuille katupuille on tehtävä samat hoitotoimenpiteet muiden ympäröivien viheralueiden hoitoluokista tai katujen ylläpitoluokista riippumatta KA2-tasoisesti lukuun ottamatta juuri- ja runkovesojen poistokertoja. Luonnollisesti levinneet puut poistetaan herkemmin, jos niissä ilmenee vaurioita tai häiritsevät liikennettä.

Oleellista katupuun hoidossa on mm. häiritsevien ja vaarallisten oksien poisto, latvuksen keventäminen ja latvuksen nostaminen. Puun kasvualustan on pidettävä ilmajana, jotta juuret pääsevät levittäytymään ja saavat ilmaa ja vettä. Maan tiivistymistä ja juuriston vaurioitumista on pyrittävä välttämään mm. ohjaamalla kulku kovia rakenteita pitkin ja estämällä painavien kulkuneuvojen ja työkoneiden lähelle pääsy. Puita tarkkaillaan silmävaraisesti vuosittain. Rakennetuilla katuviheralueilla suoritetaan joka kolmas vuosi systemaattisempi kuntoselvitys. Heti turvallisuutta heikentäviä tekijöitä kuten runkomätää, lahoa, sairautta tai repeämiä havaittaessa vaaditaan asiantuntijan lausunto ja toimitaan kuntoanalyysin mukaan.

Eri-ikäisten katupuiden leikkaamisessa on eri tavoitteet. Katupuut on ryhmitelty iän mukaan kolmeen luokkaan, jotka ohjaavat leikkaustoimenpiteissä; nuoret puut (taimet), varttuneet puut (halkaisija 20 - 50 cm), vanhat puut (halkaisija yli 50 cm). Puun ensimmäiset kolme leikkauskertaa ovat rakenneleikkauksia ja sen jälkeiset leikkaukset ylläpitoleikkauksia. Latvuksen nosto on katualueen puilla hyvin oleellinen hoitotoimenpide, jotta latvus ei kasvaisi liikenteen, opasteiden, kylttien ym. tielle. Latvusta nostavat rakenneleikkaukset on tehtävä asteittain, ensimmäisen 20 vuoden aikana.

Katupuiden rungon korkeus on määritelty kullekin liikenneväylätyypille seuraavasti:

- Jalankulku- ja pyöräteillä 3,0 m
- Ajojadoilla 4,8 m
- Raitiovaunuväylillä 6,5 m

Hoitoluokka	KA1 Koristekatuvihreä	KA2 Keskustakatuvihreä	KA3 Yleiskatuvihreä
Luokan ominaispiirteitä	Materiaalit korkeatasoisia. Aina edustavassa kunnossa, aina siisti, kasvillisuusalueet peittäviä ja elinvoimaisia. Katselua varten. Kulukselle kestäville pintamateriaaleille.	Runsaasti puu- pensas- ja nurmialueita ja rakenteita. KA2-katuvihreässä sallitaan enemmän poikkeamia kuin vastaavissa puistoissa. Sallittavia poikkeamia ovat mm. liikenteestä aiheutuvat pienet painaumat, turvallisuuden kannalta välttämättömät vääränlaiset pensaiden leikkaukset, epätasaisemmat nurmialueet, joita ei liikenteen vauhdista huomaa.	Laajoja rakennettujen ympäristöjen ja luonnonvälimaastoon sijoitettavia katualueita. KA3-katuvihreässä sallitaan enemmän poikkeamia kuin vastaavissa puistoissa. Sallittavia poikkeamia ovat mm. liikenteestä aiheutuvat pienet painaumat, turvallisuuden kannalta välttämättömät vääränlaiset pensaiden leikkaukset, epätasaisemmat nurmialueet, joita ei liikenteen vauhdista huomaa.
Sijainti	Keskustan edustusalueiden edustat, pääkadut, kävelykadut, patsojen ja muistomerkkien istutukset, erityishuomiota ja korostusta vaativat kohteet	Keskustan ja aluekeskusten pääkadut, aukiot, aluekeskukset, toriaukiot, raitit, A2-tasojen puistojen lähiympäristö	Asuinalueet, pyörä- ja kävelyteiden reunukset, pääväylien varret, liikenneviheralueet ydinkeskustan ulkopuolella, taajama-alueet
Hoidon painotus ja tavoite	Paikan omaleimaisen ilmeen ylläpitäminen aina edustuskelpoisena ja lähiviheralueiden ja katujen ilmeeseen sopivana Näkemäalueiden, vapaan korkeuden ja suunnitelmien mukaisesta vapaan leveyden toteutumisesta huolehdittava	Ryhdyksä, viihtyisä, siisti ja turvallinen alue liikkua. Näkemäalueiden, vapaan korkeuden ja suunnitelmien mukaisesta vapaan leveyden toteutumisesta huolehdittava. Kasvillisuuden, etenkin puiden turvallisuutta ja siisteyttä tarkkaillaan säännöllisesti. Liikenteen turvallisuutta vaarantavien vaurioiden huomioiminen ja korvaaminen etusijalla.	Viihtyisä, siisti ja turvallinen alue liikkua. Näkemäalueiden, vapaan korkeuden ja suunnitelmien mukaisesta vapaan leveyden toteutumisesta huolehdittava. Liikenteen turvallisuutta vaarantavien vaurioiden huomioiminen ja korvaaminen etusijalla.

Kasvillisuus	<ul style="list-style-type: none">- nurmet- koristeistutukset- yksittäispensaat, pensasryhmiä, leikattavat pensasaidat- perennat- kesäkukat- ryhmäruusut- köynnökset- katupuut- muotoon leikattavat puut- kasvialustapinnat aina siistit, yleensä rakenteilla rajatut, rajaukset aina selkeät	<ul style="list-style-type: none">- nurmet- pensasaidanteet, leikattavat pensasaidat,- perennat- kesäkukat- köynnökset- katupuut- rajaukset siistit	<ul style="list-style-type: none">- nurmet- suojaistutukset- pensaiden massaistutukset- paikallisiin olosuhteisiin sopeutuvia, vähän hoitoa vaativia lajeja- ei perennoja- ei leikattavia pensaita
--------------	--	---	---

KB Avoimet katuviheralueet

Avoimet katuviheralueet ovat niittymäisiä pientareita, joilla voi kasvaa pensaita ja luontaisesti levinneitä puita. Useimmiten avoimien katuviheralueiden tehtävänä on pitää näkymät avoimina ja turvallisina sekä hoidetun oloisina. Tietyissä tapauksissa luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiksi todetut piennarniityt huomioidaan hoidossa. Katuvihreän piennarniityjen hoitoon liittyvät myös niityjen hoitotavat.

KB3 Piennarniitty

Piennarniityt ovat liikennealueiden reunoille sijoittuvia luonnonniittyä muistuttavia alueita, jotka on tarkoitus pitää vapaana puuvartisesta kasvillisuudesta, näkymien peittymiseltä ja niittää ruohovartinen kasvillisuus matalaksi niittämällä tai murskaamalla. Piennarniityt sijaitsevat taajamissa ja haja-asutusalueiden katu- jen varsilla, valtaväylien reunamilla, luiskissa ja penkereillä.

Hoidon tavoite

Hoidon tavoitteena on pitää piennarniitty ruohovartinen kasvillisuusmatalana ja helppohoitoisena siten estämällä puuvartisen kasvillisuuden kasvu. Hoito tehdään murskaamalla tai niittämällä 1-2 kertaa kasvukaudessa. Ongelmalajit kuten pujo, lupiini, jättiputki ja pelto-ohdake pidetään kurissa. Hoitokeinoja piennarniityjen hoidossa ovat niittotavat, niittokerrat, niittojätteen kerääminen tai jättäminen ja ajoitus. Niittokertojen määrällä pystytään vaikuttamaan mm. kasvien leviämiseen. Haitalliset kasvit pyritään niittämään ennen kukintaa tai juuren jälkeen, jolloin siemenet eivät pääse kehittymään. Katualueiden niityjen hoidossa sovelletaan niitto-ohjelmaa.

KB4 Raivausniitty

Raivausniityillä tarkoitetaan nimenomaan liikenneturvallisuuden näkökulmasta matalaksi 2-5 vuoden välein raivattavia pientareita, luiskia, ojia, ruovikkoja ja rantaniittyjä.

Raivausniityt sijaitsevat taajamien reuna-alueilla, pikateiden varsilla, rampeissa, eritasoliittymissä ja risteysalueilla sekä niittyjen ja metsien vaihettumisvyöhykkeillä.

Raivausniityn hoidon tavoitteena on varmistaa turvallisuus ja estää näkemäalueiden umpeenkasvu suunnitellusti ja taloudellisesti. Raivausniittyjen avulla pidetään merkittävät alueet ja kohteet esillä maisemassa ja säilytetään ympäristön luontaista eläimistöä ja kasvillisuutta.

KB5 Arvopiennarniitty

Arvopiennarniityt sijaitsevat arvoniittyjen ja katualueiden välimaastossa, ja saattavat yhtä lailla arvoniityn tavoin olla tärkeitä alueita kulttuuriperinteen, maiseman tai luonnon monimuotoisuuden kannalta. Arvopiennarniittyjä on useimmiten taajama-alueilla teiden varsilla, kylän raittimaisilla alueilla. Arvopiennarniityt saattavat olla merkittäviä kasvien luontaisen leviämisen kannalta ja nämä alueet on huomioitava hoidossa, vaikka olisivatkin kehittyneet suunnittelemattomiin paikkoihin.

Arvopiennarniitty niitetään tai raivataan vesoista ja niittojäte vietään pois. Hoito määritetään aina erikseen kohteen mukaan.

Hoitoluokka	KB3 Piennarniitty	KB4 Raivausniitty	KB5 Arvopiennarniitty
Luokan ominaispiirteitä	Luonnonniitty tai nurmikosta kehittynyt niitty. Avoimien alueiden säilyttäminen. Asuinalueella esiintyy usein puu- ja pensasryhmiä sekä reuna- vyöhykkeitä. Helppo- hoitoisuus	Näkymien ja aukeiden avoinna pitäminen. Nuori vesakko sallitaan. Helppohoitoisuus	Arvokas piennaralue; monimuotoinen ja harvinainen lajisto, maisema, historia, kasvillisuuden leviämistie. Kulttuuri- ja perinnemaiseman ylläpitäminen. Kulku ohjattu.
Sijainti	Teiden pientareet, kulkureittien, ulkoilu- ja virkistysalueiden tienpientareet, asuin- kadut	Luiskissa, teollisuusalueiden ja taajama- alueiden tienpientareilla, joilta halutaan mahdollistaa näkymien säilyminen	Arvokkaaksi todetut niittyalueet tienvarsilla.

Hoidon painotus ja tavoite	Avoimien, puoliavoi- mien ja turvallisten tievarsien säilyttämi- nen. Niittylajiston ylläpitäminen ja on- gelmalajien kurissa pitäminen. Puuvarti- sen kasvillisuuden muodostumisen es- tämien.	Pyritään estämään pien- tareiden ja näkemäalu- eiden umpeenkasvu	Arvokkaan lajiston elin- olosuhteiden turvaami- nen. Merkittävän kohteen tai lajin luontaisen le- viämistien säilyttäminen.
Hoidon tehokkuus	Niitto tai murskaus 1- 2 kertaa vuodessa. Niittojäte poistetaan erikoistapauksissa. Hoidossa huomioidaan niittyjen niitto- ohjelma katuviheralu- eiden tarpeisiin sovel- tuvin osin. Hoidossa huomioidaan ongel- malajien käsittely.	raivaus/murskaus/niitto 2-5 vuoden välein Näkemäalueet esim. risteysalueet murska- taan joka toinen vuosi	Hoidetaan kohdekohtai- sen suunnitelman mu- kaan

KC Metsäiset katuviheralueet

Metsäisiä katuviheralueita ovat taajamametsien rajapintaan sijoittuvat katuviheralueet. Metsäisen katuvihreän hoitoon liittyy aina hoitoluokasta riippumatta tien reunasta 2 m leveä, niittämällä, vesomalla tai murskaamalla alle 50 cm korkuisena pidettävä kasvillisuuskaistale.

KC1 Katumetsikkö

Katumetsiköitä ovat lähimetsien ja tien väliin jäävät viherkaistaleet. Ne sijaitsevat lähimetsien tavoin asutuksen ja ulkoilureittien läheisyydessä, ydinkeskustan ulkopuolella. Katumetsiköissä on luonnonpuita ja vaihteleva luonnonkasveista muodostuva metsänpohja. Rakenteita ei ole. Katumetsän ensisijainen tehtävä on tuoda vihreyttä ja luonnon monimuotoisuutta ihmisten lähelle.

Hoidon tavoite

Katumetsikön hoidon tavoite on pitää alue turvallisena, suojaavana, elinvoimaisena ja viihtyisänä. Katumetsikön hoidon tulee tukea vaihtumisperiaatetta, jolloin tien ja lähimetsän väliin jäävä alue sulautuu molempiin. Näkemäalueiden ylläpidosta on huolehdittava myös metsäisillä katuviheralueilla.

KC3 Suojaavat katumetsiköt

Suojakatumetsiköitä on asutuksen, muun rakennetun ympäristön mm. teollisuuslaitosten, suojametsän ja liikenneväylien ja teiden välissä. Niiden tehtävänä on suojata mm. pienhiukkas-, pöly- ja meluhaitoilta. Suojakatumetsät antavat näkösuojaa asutuksen suuntaan sekä toimivat tuuli- ja lumihaittoja lieventävänä vyöhykkeenä.

Hoidon tavoite

Suojakatumetsän hoidon tavoite on saavuttaa mahdollisimman hyvä suojavaikeus puuston ja muun kasvillisuuden elinvoimaisuuden, monikerroksisuuden ja peittävyuden avulla. Hoidossa huomioidaan maisema (ja mahdollinen virkistyskäyttö).

Hoitoluokka	KC1 Katumetsikkö	KC3 Suojaava katumetsikkö
Luokan ominaispiirteitä	Usein rakentamattomia kaava-alueen sisään jääneitä taajamametsä-saarekkeita. Hoidettu puusto ja kasvillisuus. Pienialaisia tiheikköjä. Lähellä asutusta. Taajamametsäalueiden ja virkistysalueiden teiden varsilla.	Vilkaasti liikennöityjen teiden ja asutuksen välissä. Päätehtävinä toimia näkösuojana ja torjua melua. Kasvillisuus on monikerroksista ja mahdollisesti monilajista.
Hoidon painotus ja tavoite	Reittien ja ajoratojen varsilla 2 m leveä kerran kesässä murskattava max 50 cm korkea kasvillisuusvyöhyke. Eriyishuomio ajoratojen ja reittien välittömässä läheisyydessä kasvavien puiden kuntoon. Riittävän harvana pidettävä kevytliikennealueisiin liittyvä kasvusto lisää käyttäjien turvallisuuden tunteen kokemista.	Reittien ja ajoratojen varsilla 2 m leveä kerran kesässä murskattava max 50 cm korkea kasvillisuusvyöhyke. Suojausvaikutukset, reunavyöhykkeiden maisemanhoito, kasvillisuuden monikerroksisuus. Elinvoimaisuus ja puuston jatkuva uudistuminen. Perustettujen istutusten annetaan kehittyä niin, että luontaisesti heikot taimet, liian tiheässä kasvavat ja muuten elinoloiltaan huonossa asemassa olevat taimet kuolevat.